Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
Nr. 4 (37). Grudziądz, kwiecień 1927 r. Rok IV.

STRAŻNICA BAŁTYCKA

Ilustrowane czasopismo społeczne, poświęcone idei obrony Państwa i przysposobienia wojskowego.
Abonament roczny 5,— zł. Cena numeru 50 gr.

Nr. 4. (37) Grudziądz, kwiecień 1927 r. Rok IV.

Prenumerata
roczna:
w kraju . . . . 5,— zł.
za granicą . . 1,50 dol.
kwartalna:
w kraju . . . . 1,50 zł.

Numer pojedyńczy
50 groszy.

Konto czekowe P. K. O.
Poznań Nr. 206 471.

Strażnica Bałtycka

Cena ogłoszeń:
1 strona . . . . 90 zł.
1/2 strony . . . . 50 „
1/4 „ . . . . 30 „
1/8 „ . . . . 20 „
1/16 „ . . . . 12 „

Ogłoszenia w tekście
100% drożej.

Centralny organ Powstańców i Wojaków i Oficerów Rezerwy na Pomorzu.
Wychodzi miesięcznie

Kierownik wydawnictwa i naczelny redaktor: Tadeusz Ziółkowski, Grudziadz.
Wydawca: Zarząd Okręgowy Tow. Powstańców i Wojaków w Grudziądzu.
Redakcja: ul. Ogrodowa nr. 18 Telefon nr. 371. Otwarta od godz. 17—18.
Administracja: ul. Sienkiewicza 9. Telefon 640. Otwarta od godz. 8—13 i 15—18.

Numer poświęcony Zjazdowi Okręgowemu Powstańców i Wojaków w Grudziądzu.

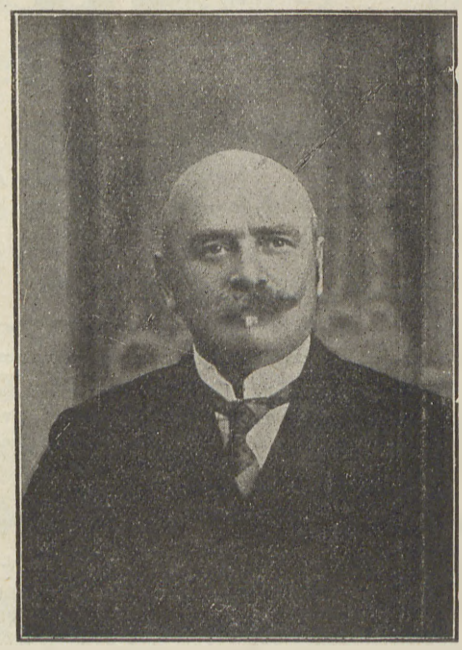
W NIEDZIELĘ PALMOWĄ

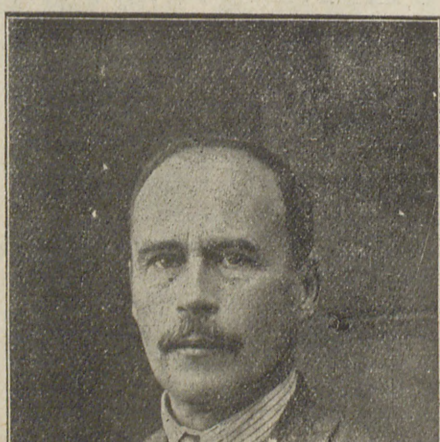
Zarząd Okręgowy Powstańców i Wojaków w Grudziądzu

Józef Goga,
prezes okr., kpt. rez.

Emanuel Doleżych,
wiceprezes okr.

Inż. Kazimierz Domański,
skarbnik okr.

Edmund Olszewski,
komendant okr., por. rez.

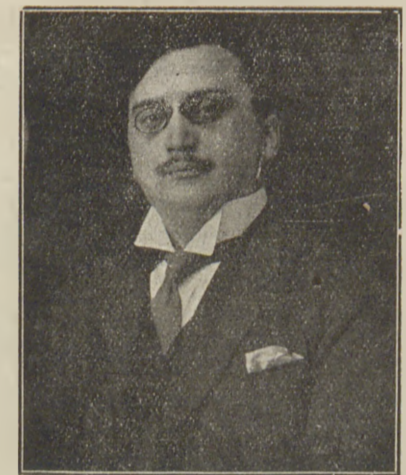
Zarząd Okręgowy Powstańców i Wojaków w Grudziądzu

Tadeusz Ziółkowski,
referent oświat. okr., kierownik
i nacz. redaktor „Strażnicy Bałt."

Jan Andrzejewski,
sekretarz okr.

Edmund Baranowski,
członek Zarządu Okr.

Teofil Kaźmierski,
adjutant Okr., chor. rez.

Zarząd Okręgowy Powstańców i Wojaków w Grudziądzu

Kpt. rez. Hądzlik,
członek Zarządu okr.

Por. rez. Donarski,
członek Zarządu Okr.

Manewry Powstańców i Wojaków w Laskowicach

W dniu 6. stycznia odbyły się manewry Powstańców i Wojaków w Laskowicach, pow. Świecki. Fotografja przedstawia uczestników manewrów wraz ze sztabem.

Manewry Powstańców i Wojaków Okonin-Marusza.

Manewry Powst. i Wojaków Okonin—Marusza pow. grudziądzki
odbyły się dnia 13. marca br.
Fotografja przedstawia sztab manewrów.

Część partji czerwonej manewrów Okonin—Marusza.

Część partji niebieskiej manewrów Okonin—Marusza.

TAD. Z-SKI.

Powstańcy i Wojacy a społeczeństwo.

„Chcesz mieć spokój, szykuj się do wojny" mówi dawne, rzymskie przysłowie. Społeczeństwo ubezpieczone, czujne, zapobiegliwe samą postawą odstrasza wrogów i odwraca ich machinacje.

Nasze położenie geograficzne, apetyty odwetowe naszych sąsiadów, szczególnie wysiłki niemieckie w kierunku oderwania od Polski Pomorza i Górnego Śląska, oraz wiele jeszcze innych czynników zmuszają nas do ciągłej intensywnej pracy nad wytworzeniem licznej armji ideowej, dobrze wojskowo wyćwiczonej i przygotowanej.

Nikt tak trafnie nie umie ocenić niebezpieczeństwa niemieckiego, jak my Polacy z b. zaboru pruskiego, którzy przez 150 lat dźwigaliśmy jarzmo pruskie. Nikt tak jak my nie zna charakteru i natury niemców. To też po uzyskaniu wolności i złączeniu się z Macierzą zrozumieliśmy, jakie niebezpieczeństwo nas czekać może ze strony odwiecznych naszych wrogów.

Po skończonej wojnie bolszewickiej powróciliśmy do stron rodzinnych, do swoich warsztatów pracy, aby z jednej strony pracować na chleb powszedni, a z drugiej czujnie trzymać straż nad Wisłą i Bałtykiem. Ponieważ „w jedności siła", rozpoczęło kilkunastu patrjotów tworzyć w 1921 r. „Związek Powstańców i Wojaków na Pomorzu". Byli to przeważnie znani działacze b. Organizacji Wojskowej Pomorza lub ci, którzy służyli w oddziałach ochotniczych.

Słaby początkowo dla braku należytego zrozumienia ze strony społeczeństwa, stał się Związek Powstańców i Wojaków z czasem, kiedy wszystkie sfery poczęły oceniać ważność i doniosłość organizowania się w Powstańcach i Wojakach, silnym związkiem, liczącym obecnie w trzech Województwach zachodnich zgórą 100.000 członków, z których prawie połowa przypada na Pomorze.

Do takiej liczby może dojść jedynie organizacja bezpartyjna, stojąca na gruncie państwowym i mająca wyraźnie wytknięty cel.

Do głównych zadań Zw. Powstańców i Wojaków należy:

Podtrzymywanie wśród członków gotowości niesienia w razie potrzeby czynnej pomocy naszej armji,

rozszerzenie idei niepodległości Państwa Polskiego na młodsze pokolenia i budzenie poczucia obowiązków obywatelskich,

skupienie wszystkich obywateli, którzy brali udział w powstaniu, mianowicie wszystkich wojaków, inwalidów i byłych żołnierzy narodowości polskiej,

podtrzymywanie ducha solidarności i braterskości przez zgromadzenia, wykłady, odczyty, obchody świąt i rocznic narodowych, jakoteż przez ćwiczenia,

nie będąc związkiem politycznym ani partyjnym, łączenie wszystkich do współpracy na niwie państwowej i narodowej przeciw dążnościom wywrotowem, szkodliwem dla Państwa Polskiego,

zbieranie materjałów historycznych, dotyczących powstań i ostatnich bojów polskich,

pielęgnowanie pamięci poległych w powstaniu,

udzielanie członkom pomocy przez: zapomogi, wstawiennictwo u władz, a mianowicie współpracować z innemi pobratymczemi towarzystwami wojskowo-wychowawczemi,

zakładanie kas pogrzebowych.

Czy organizacja z takiemi hasłami i zadaniami nie zasługuje, aby ją popierało całe społeczeństwo? Niema dwuch zdań, że do takiej organizacji winni należeć wszyscy byli wojskowi, bez względu na to, jaki stopień wojskowy posiadają, oraz do jakich sfer się zaliczają, zaś reszta społeczeństwa winna ją popierać moralnie i materjalnie.

Ponieważ Zw. Powstańców i Wojaków obok przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego stara się również o zdrowy pokarm duchowy, wydając od 4 lat własny miesięcznik p. t. „Strażnica Bałtycka", praca jego zasługuje na tem większe uznanie ze strony całego społeczeństwa.

Do Was wszystkich byli wojskowi, którzy stoicie zdala od szeregów Powstańców i Wojaków, apeluję, abyście zerwali z biernem zachowaniem się wobec tak potężnej i wielce pożytecznej organizacji! Wstąpcie niezwłocznie w jej szeregi! Jest to naszym obowiązkiem narodowym. Do całego zaś społeczeństwa apeluję, aby moralnie i materjalnie popierało Związek Powstańców i Wojaków, a m. i. przez abonowanie miesięcznika „Strażnica Bałtycka", który jest poświęcony idei obrony Państwa i przysposobienia wojskowego, przyczyniło się do zasilenia funduszów Powstańców i Wojaków, dając im możność do jeszcze intensywniejszej pracy dla dobra Pomorza i Ojczyzny.

Pamiętajmy, że my, którzy znajdujemy się na najwięcej wysuniętych zachodnich rubieżach Rzpltej Polskiej, mamy tem większy obowiązek trzymania czujnej straży na odwiecznie polskiej ziemi.

Z historji Okręgu Grudziądzkiego Związku Tow. Powstańców i Wojaków.

Aby czytelnikom i całemu społeczeństwu dać pogląd na żywotność Związku Powstańców i Wojaków, pragnę w krótkich zarysach skreślić historję Okręgu Grudziądzkiego Związku Tow. Powstańców i Wojaków, jako części tej wielkiej i potężnej organizacji, która w Województwach zachodnich wybiła się na pierwszy plan.

Okręg Grudziądzki utworzony został dnia w listopadzie 1922 r. i obejmuje cztery powiaty i równa się terytorjalnie obszarowi Powiatowej Komendy Uzupełnień. Do Okręgu należą powiaty Grudziądz (wieś), Grudziądz (miasto) Chełmno i Swiecie. Okręg podzielono na 3 obwody, mianowicie Obwód I. Grudziądzki (powiaty Grudziądz wieś i miasto), Obwód II. Chełmiński (powiat Chełmiński) i Obwód III. Swiecki (powiat Swiecki). Ogółem należy do Okręgu Grudziądzkiego 98 Towarzystw lokalnych w ogólnej liczbie przeszło 7000 członków. W maju 1924 r. założono przy Zarządzie Okręgowym miesięcznik poświęcony idei obrony Państwa i przysposobienia wojskowego p. t. „Strażnica Bałtycka", który bez przerwy wychodzi i posiada licznych czytelników.

Obecny Zarząd Okręgowy tworzą druhowie: prezes Józef Goga, wiceprezes Emanuel Doleżych, sekretarz Jan Andrzejewski, skarbnik inż. Kazimierz Domański, komendant Edmund Olszewski, referent oświatowy i kierownik „Strażnicy Bałtyckiej" Tadeusz Ziółkowski, adjutant Teofil Kaźmierski, członkowie Zarządu Edmund Baranowski, Hądzlik i Donarski.

Obwód I. Grudziądzki.

Do Zarządu Obwodowego w Grudziądzu należą druhowie: prezes Baranowski, wiceprezes Sępiński, sekretarz Poraziński, zast. sekr. Graczyk, komendant George, zast. komendanta Partyka, skarbnik Wojak i referent oświatowy Łojewski.

Do Obwodu Grudziądzkiego należą następujące Towarzystwa Powstańców i Wojaków:

Grudziądz (miasto). W czerwcu 1922 r. przy pomocy podoficera instr. P. K. U. sierż. Wantowskiego zawiązał się komitet organizacyjny, w skład którego weszli drh. Wojak, Poraziński i Kaźmierski. Komitet ten zwołał na dzień 5 lipca 1922 r. zebranie konstytucyjne, na którem Towarzystwo Powstańców i Wojaków w Grudziądzu zostało założone. Skład pierwszego Zarządu był następujący: prezes Bronisław Antkowiak, wiceprezes Gubin Dzięgielewski, komendant Józef Goga, sekretarz Józef Wojak, zast. sekr. Edward Buciewicz, skarbnik Władysław Graczyk, zast. skarbn. Meller, radni: Teofil Kaźmierski, Paluszkiewicz i Budny.

Skład obecnego zarządu jest następujący: prezes Edmund Baranowski, wiceprezes Dr. Władysław Borth, komendant Michał George, zast. komendanta Wacław Partyka, sekretarz Franciszek Poraziński, zast. sekr. Józef Wojak, skarbnik Władysław Graczyk, referent oświat. Bernard Łojewski. Członków obecnych przy założeniu było 60. Obecna ilość członków wynosi 423. Jako szczegóły charakteryzujące działalność Towarzystwa zaznaczyć należy, że Towarzystwo Powstańców i Wojaków w Grudziądzu było jednem z najpierwszych, a bodaj czy nie pierwszem na Pomorzu Jeszcze w r. 1922 zorganizowało kilkanaście Tow. w Okręgu Grudz. i z jego inicjatywy został zwołany w listopadzie 1922 r. w Grudziądzu I. zjazd delegatów okręgu, który postanowił formalnie stworzyć okręg grudziądzki. Uroczystość poświęcenia sztandaru odbyła się dnia 23. 1. 1923 r. łącznie z obchodem rocznicy wkroczenia W. P. do Grudziądza. Wspomnieć wypada, że sztandar został ufundowany przez prezesa drh. Dzięgielewskiego oraz, że był to pierwszy na Pomorzu sztandar wojacki, którego uroczyste poświęcenie już wtedy obchodzono. W listopadzie 1923 r. urządziło Tow. uroczysty obchód Powstania Listopadowego, połączony ze zjazdem delegatów Okręgu i dorocznem strzelaniem. Tow. dało inicjatywę do założenia przez Zarząd Okręgowy wydawnictwa „Strażnica Bałtycka" i czego dokonano w maju 1924 r. Dnia 1 sierpnia 1924 urządziło Tow. obchód 10-cio letniej rocznicy wybuchu wielkiej wojny światowej dla uczczenia pamięci poległych w obronie niepodległości Polski żołnierzy polaków. W roku 1925 liczebność Towarzystwa wzrosła do 584 członków i w tym roku rozpoczyna Zarząd Tow. swoją działalność jako Zarząd Obwodowy.

We wrześniu 1926 r. zwołał Zarząd Obwodowy zjazd członków wszystkich Towarzystw obwodu i urządził strelanie obwodowe, które dzięki intensywnej współpracy ze strony miejscowego Tow. w Grudziądzu wypadło wspaniale. Bowiem zjazd ten zgromadził w Grudziądzu blisko 600 członków z całego powiatu, którzy z swojej gościnności nader miłe odnieśli wrażenie. Jest to w krótce historja działalności Tow. Powstańców i Wojaków w Grudziądzu Tow. Powst. i Woj. w Grudziądzu jest jednem z najdzielniejszych Towarzystw na Pomorzu, a historja jego działalności zawiera szereg chlubnych wydarzeń.

Łasin. Towarzystwo zostało założone dnia 9. VII. 1922 r. Pierwszy Zarząd składał się z druhów: prezes Dr. Franciszek Bednarek, zast. prez. Franciszek Czajkowski, sekretarz Ferdynand Kupka, zast. sekr. Władysł. Dunarski, skarbnik Franciszek Oszwałdowski,, komendant Wacław Ciernicki, ławnicy: Jan Kalinowski, Franciszek Chyliński, Franciszek Olszewski.

Do obecnego Zarządu należą: prezes kpt. rez. Władysław Chełmicki, zast. Kazimierz Szlosowski, sekretarz Leon Motylewski, zast. sekr. Stanisław Górny, skarbnik Józef Szarafiński, komendant Wacław Ciernicki, zast. kom. Antoni Rutkowski, ref. oświatowy Stefan Tomczyński. Ilość członków przy założeniu Towarzystwa 27. Obecna ilość członków 93. Towarzystwo posiada własny sztandar, który został poświęcony 24. 10. 24 r. W roku 1926 pobudowało Towarzystwo z własnych funduszów Strzelnicę, która została poświęcona 18. 7. 1926 r.

Radzyn. Towarzystwo na Radzyn i okolicę założone zostało dnia 21 stycznia 1921 r. Do pierwszego zarządu tegoż towarzystwa należeli, jako: prezes — kupiec Stanisław Lamparski, zastępca prezesa — stolarz Linda Aleksander, sekretarz s. p. Szczupak Kazimierz, zast. sekr. — rzeźnik Klemański Herman, skarbnik Małgorzewicz Jan, komendant Słodowski Stanisław.

Do obecnego zarządu należą, jako: prezes — naczelnik urzędu pocztowo-telegraficznego druh Ligmanowski Franciszek, zast. prezesa — rektor Klimek Augustyn, sekretarz — sekretarz miejski Olszewski Anastazy, zast. sekr. — listowy Paszotta Kazimierz, skarbnik Małgorzewicz Jan — rybak, komendant Deuczman Ksawery, referent oświatowy nauczyciel Truskowski Władysław, rewizorzy kasy: listowy Lewandowski Jan, kupiec Niedzielski Paweł, Jaranowski Stanisław, dekarz, na zast. tychże mistrz kominiarski Truskawa Leon i egzekutor miejski Kitzermann Piotr, jako ławników: rolnika Wardzińskiego Włodzimierza, zamieszkałego w Plemiętach, dentysta Katz Jan. Towarzystwo przy założeniu liczyło członków 19-tu. Obecnie liczy członków 53. Towarzystwo zakupiło sztandar w ub. roku. Poświęcenie sztandaru odbędzie się dnia 22 maja 1927 r.

Gruta. Towarzystwo zostało założone dnia 23 lipca 1922 r. Do pierwszego Zarządu należeli: Gosieniecki prezes, zastępca Ziętarski, Bukowski sekretarz, zastępca Chojnicki, Rynkowskis karbni, zastępca Eichler, Piorek.

Obecny zarząd składa się z druhów: Jednoróg Kazimierz, prezes, zastępca Łopatka Michał, Stachowiak Antoni, sekretarz, Pyszora Mieczysław, skarbnik, Gunia Józef, komendant, zastępca Makowski Teofil, Rzępała Władysław referent oświatowy. Przy założeniu Towarzystwa zapisało się 17 członków. Obecna ilość członków 63. W dniu 22 sierpnia 1926 r. został poświęcony sztandar Towarzystwa.

Rywałd. Towarzystwo założona dnia 27. 8. 1922. Do pierwszego zarządu należeli: St. Miryński prezes, Ign. Lamparski sekretarz, L. Szczepański sekretarz, M. Lubomski zastępca, St. Klarkowski skarbnik, A. Myjak, komendant, Krupiński, Fal kowski i Golubski ławnicy.

Obecny zarząd tworzą: Ignacy Lamparski prezes, Franciszek Ostrowski sekretarz, Ludwik Zieliński skarbnik, Józef Lipecki komendant, Alojzy Badolewski zastępca, Antoni Myjak referent oświatowy. Ilość członków przy założeniu 27, obecna ilość członków 46. W ubiegłym roku wybudowało towarzystwo własnym kosztem swoją strzelnicę i zakupiło sztandar. Poświęcenie sztandaru ma się odbyć dnia 12 czerwca 1927 r.

Szembruk. Towarzystwo zostało założone w dniu 2-go lutego 1923 r. Do pierwszego Zarządu należeli: prezes druh Zieliński Stanisław, sekretarz Kruczkowski Bronisław, skarbnik Pillowski Teofil, komendant Zieliński Juljusz. Zarząd obecny tworzą: prezes drh. Wasiniewski Walenty, wiceprezes Lisiewicz Jan, sekretarz Karpus Stanisław, zastępca sekr. Torbicki Bronisław, skarbnik Widawski Jan, komendant Lewandowski Jan. Komisję rewizyjną tworzą druhowie: Sikora, Kowalski i Pillowski. Ilość członków przy założeniu wynosiła 35-ciu. Obecnie liczy Towarzystwo 31 członków. Uroczystość poświęcenia sztandaru odbyła się w dniu 16-go sierpnia 1925 r.

Rogoźno Wieś. Towarzystwo zostało założone dn. 23. XII. 23. r. Pierwszy Zarząd tworzyli: p. wójt Krzyżanowski prezes, Kapuściński zast. prezesa, naucz. Szerosłowski sekretarz, Adrych zast. sekr., dant, Raflewski Józef zast. kom., naucz. Mroziń- Omieczyński komendant, Ordon zast. komendanta, Krucza, Dudek, Strzyżewski, ławnicy, Heberlein Antoni, skarbnik.

Do obecnego Zarządu należą: Guziński prezes, Krzyżanowski zast. prezesa, Grzywacz skarbnik, Przechowski sekretarz, Suchodolski Jan komenski ref. oświatowy, kom.r ewiz.: Mroziński i Przechowski senjor. Przy założeniu obecnych było 30 członków; obecnie Tow. liczy 60 członków. Poświęcenie sztandaru odbyło się dnia 5. 9. 1926 r.

Szynwałd. W Szynwałdzie założono Tow. Powst. i Woj. w dniu 5. 12. 1923 r. Pierwszy zarząd tworzyli: Polaszek prezes, Ordon skarbnik, Krakowski sekretarz, Rudnicki komendant.

Do obecnego zarządu należą: Watkowski prezes, Polaszek wiceprezes, Ordon skarbnik, Krakowski sekretarz, Rudnicki komendant. Ilość członków przy założeniu wynosiła 15; obecnie Towarzystwo liczy członków 43 i 11 młodzieży wojackiej.

Dusocin. Tow. Powst.i Wojaków Dusocin założono dnia 27 stycznia 1924 r. przez druha wójta Franciszka Kulerskiego. Pierwszy zarząd tworzyli: prezes Redlarski Jan, zast. Watkowski Antoni, sekretarz Szymkowski Władysł., skarbnik Małkowski Franc., ławnicy: Szlachcikowski Józef, Botkowski Franciszek i Weissgerber Aleks. Przy założeniu było obecnych 27 członków, a obecnie liczy Towarzystwo 62 członków. W skład nowego zarządu wchodzą: Roziński Jakób prezes, Redlarski Jan zastępca prezesa, Kraiński Leon sekretarz, Brzeziński Józef zast. sekr., Figurski Leon skarbnik, Adamczak Stanisł. komendant, Krajewski Stanisł. zast. kom., ławnicy: Dembski Agaton, Kotlewski Franc., Serocki Sylwester.

Okonin. Towarzystwo założono dnia 1 czerwca 1924 r. Pierwszy zarząd tworzyli: Motylewski — prezes, Kopczyński, Żywiecki, Kościelski, Zalewski, Lemka, Kicerman, Prussakiwski, Dzikowski. Do obecnego Zarządu należą: Nowacki prezes, Kopczyński, Karliński, Dzikowski, Szkodowski, Lipski, Ossowski, Szwitter, Wolf. Przy założeniu zapisało się 52 członków, obecnie Towarzystwo liczy 114 członków. Poświęcenie sztandaru odbyło się w dniu 3 maja 1925 r.

Wielki Wełcz. Towarzystwo założono dnia 1 listopada 1924 r. Pierwszy zarząd tworzyli: Poloczek Feliks prezes, Motas Adam wiceprezes, Czapiewski Bern. sekretarz, Motas Michał zast. sekr., Juszczak Józef komendant, Modliszewski Ludwik zast. komend., Kozak Stanisł. skarbnik, Ficek Andrzej i Komsta Franc. ławnicy. Ogólno liczba członków wynosiła 27. — W skład obecnego zarządu wchodzą: Czapiewski Bernard prezes, Lipiński Anastazy wiceprezes, Sokołowski Franc. sekretarz, Kita Franc. zast. sekr., Juszczak Józef komendant, Modliszewski Ludwik zast. komendanta, Sefek Jan skarbnik, Ficek Andrzej i Chyliński Marjan ławnicy. Obecnie Towarzystwo liczy 34 członków.

Wydrzno. Towarzystwo zreorganizowano dnia 1 maja 1926 r. Pierwszy Zarząd tworzyli: Kruczkowski, Radtke, Guczalski, Kędzierski, Gliszczyński, Wyżykowski, Dłużyński. Do obecnego Zarządu należą: Kruczkowski, Radtke, Guczalski, Gliszczyński, Wyżykowski, Dłużyński. Ilość członków przy załażeniu 23; obecna ilość członków 28.

Plesewo-Szonowo. Towarzystwo tutejsze zostało założone 13 lipca 1926 r. W skład zarządu przy załażeniu weszli: Klejna — doz. toru kol. z Plesewa prezes, Osiński — mistrz szewski z Szonowa wiceprezes, p. Berendt — urzędnik kolej. z Pleszewa sekretarz, Eckert — pisarz wójtostwa z Szonowa komendant, Szymański — rybak z Plesewa zastępca komendanta, Paczkowski — listonosz z Szonowa skarbnik, Sentowski — nauczyciel z Plesewa referent oświatowy. Skład zarządu obecnego jest mniejwięcej ten sam, lecz ze zmianą komendanta, którym jest drh. Szymański i zastępcą komendanta, którym obecnie jest p. Oleś, rolnik z Kozłowa. Tak samo zaszła zmiana na stanowisku skarbnika, którym został obrany p. Lewandowski, listowy z Szonowa. Ilość członków przy założeniu wynosiła 35, obecnie liczy towarzystwo 53 członków. Towarzystwo tutejsze rozwija się bardzo dobrze, tak iż mimo krótkiego czasu istnienia, mogło przystąpić do zamówienia sztandaru, który w maju br. ma być poświęcony.

Mniszek. Powtórnie zorganizowane Tow. zostało dn. 10. IX. 26. r. Zarząd tworzyli: prezes Imbierowicz Franc., wiceprezes Borkowski Bolesław, sekretarz Tabaka Kazimierz, skarbnik Piasecki Józef, komendant Lewoncewicz Bogumił, zast. Frąckiewicz Izydor, referent ośw. Pellowski Józef, komisja rewizyjna: Zieliński Aleksander, Krajewski Franciszek, Skibiński Jan. Od tegoż czasu Towarzystwo rozwija się normalnie przy 35 członkach, — do obecnego zarządu należą: prezes Piasecki Józef, wiceprezes Borkowski Bolesław, sekretarz Tabaka Kazimierz, komendant Lewoncewicz Bogumił, zast. komendanta Frąckiewicz Izydor, skarbnik Mądzielewski Bronisław, ref. oświatowy Pellowski Józef. Obecnie należy do Tow. 39 członków.

Grudziądz (dworzec). Towarzystwo zostało w dniu 15. maja 1925 r. założone. Do pierwszego zarządu należeli druhowie: Kubert prezes, Bederski zastępca prezesa, Zaremba sekretarz, Klabun skarbnik, Gregorowicz komendant i Rulewski zastępca komendanta. Skład obecnego zarządu jest następujący: Kubert prezes, Bederski zastępca prezesa, Bylicki sekretarz, Szczepański zastępca sekretarza, Kopecki skarbnik, Giuter komendant, Maniejewski zastępca komendanta i Kubera referent oświatowy. Przy założeniu liczyło Towarzystwo 42 członków, obecnie zaś liczy ich 169. Towarzystwo zakupiło sztandar, którego poświęcenie odbyć się ma 3. lipca br.

Jankowice. Tow. założono w 1923 r. Członków liczy 39. Do obecnego Zarządu należą druhowie: prezes Makowski, wiceprezes Rynkowski, sekretarz Borzyński, zast. Dymny, skarbnik Macholz, komendant Miedzianowski, zast. Chyła, ref. oświat. Staśkiewicz.

Swięte. Tow. założono w 1924 r. Członków liczy 58. Do obecnego Zarządu należą druhowie: prezes Gumowski Jan, wiceprezes Szarafiński Konstanty, sekretarz Mrozowski Jan, zast. Nawrot Ignacy, skarbnik Kamiecki Jan, komendant Dembek Teofil, zast. Stiller Antoni, refer. oświat. Kustroń Wiktor.

Dąbrówka Król. Tow. założono 16. XII. 23. Do obecnego Zarządu należą: prezes Szczepaniak Michał, wiceprezes Słupski Franciszek I., komendant Omieczyński Jan, zast. Kałamarski Wiktor, sekretarz Lewandowski Kazimierz, zast. Słupski Franciszek II., sbarbnik Nowakowski Paweł, ref. oświat. Dąbrowski Zygmunt.

Małe Tarpno. Tow. założono 26. VIII. 23. Członków liczy 26. Do obecnego Zarządu należą: prezes Bona, wiceprezes Janowicz, sekretarz Kotowski, zast. Kaczmarek, skarbnik Pankowski, komendant Fritsch, zast. Borszewski. Towarzystwo posiada własny sztandar. Przy Tow. istnieje oddział cyklistów.

Gardeja — Budy. Tow. założowo dnia 23. XII. 1923. Członków liczy 43 Do obecnego Zarządu należą druhowie: prezes Zieliński, wiceprezes Adamski, sekretarz Walczak, zast. Podlecki, skarbnik Karpus, komendant Czerwiński, zast. Kaczerowski, ref. oświat. Walczak. Towarzystwo posiada sztandar.

Pozatem należą do Obwodu Grudziądzkiego Towarzystwa: **Słup, Nowawieś, Szczepanki, Lisnowo, Boguszewo, Wiewiórki i Swiecie Wieś.**

Obwód II. Chełmiński.

Do Zarządu Obwodowego w Chełmnie należą druhowie: prezes i komendant Hądzlik, wiceprezes i zast. komend. Slaski, sekretarz Głazik, zast. sekr. Ebel, skarbnik Dorsz i refer. oświatowy Sławuski.

Do Obwodu Chełmińskiego należą następujące Towarzystwa Powstańców i Wojaków:

Chełmno. Dnia 5 stycznia 1919 r. założono w Chełmnie Towarzystwo Powstańców i Wojaków obwód Chełmno. Założycielem i pierwszym prezesem był śp. Dr. Witold Bogusławski major rezerwy z Chełmna. Zarząd składał się z następujących druhów: 1) Dr. Bogusławski prezes, 2) Świtalski zastępca prezesa, 3) Ziołkowski sekretarz, 4) Rybicki junj. zast. sekretarza, 5) Wawrzyniak, skarbnik. — Towarzystwo liczyło przy założeniu około 100 członków. W krótkim czasie, bo już w roku 1920, zakupiło Towarzystwo wspaniały sztandar ufundowany ze składek członkowskich.

W roku 1922 obrano nowy zarząd, który prawie bez zmian do dziś urzęduje. W skład tegoż zarządu weszli: 1) kapitan rezerwy Paweł Hądzlik jako prezes i komendant, 2) jako członkowie zarządu druhowie: Dorsz, Borzeszkowski, Głazik, Odrowski, Ebel, Sławuski, Matuszak, Ciżmowski, Kerber, Wiśniewski, Wroński, Łazarowicz, Drążkowski, Domagalski, Zieliński, Rumiński, Urtnowski, Piekarski, Riedel, Błażejewicz i Efta.

Za wybitne zasługi dla Towarzystwa mianowano i zatwierdzono przez Okręg na członków honorowych: pp. pulk. Jarnuszkiewicza, starostę Dr. Prądzyńskiego, ks. kanonika Dr. Rogalę, ks. kapelana Marcinkowskiego, profesora Sławuskiego i inspektora szkół Wyrembelskiego.

W roku 1923 zorganizował prezes kasę pogrzebową, która dobrze prosperuje i z której już wypłacono kilka tysięcy złotych wsparcia względnie pośmiertnego. Pozatem zorganizował prezes w ro-

ku 1924 sekcję sportową i to dobrą drużynę piłki nożnej, następnie Towarzystwo w r. 1925 własnym kosztem sprawiło orkiestrę wojacką i zakupiło instrumenta za kwotę 4 800 złotych dla 24 muzyków. Orkiestra występując publicznie zyskała sobie pełne uznanie. Na bardzo wysokim poziomie stoi w Towarzystwie sport strzelecki, Towarzystwo urządza rokrocznie 8—10 ostrych strzelań, a nadto zdobyło nawet w roku 1925 dyplom wędrowny w D. O. K. VIII za pięciobój. Towarzystwo liczy obecnie około 500 członków, a na zebrania miesięczne uczęszcza regularnie 250—300 członków. Obecnie Towarzystwo Powstańców i Wojaków przoduje wszystkim innym Towarzystwom przysposobienia wojskowego w Chełmnie. Również co do ilości członków i uczęszczania na zebrania pozostaje Towarzystwo na pierwszym miejscu nie tylko na Pomorzu, ale możliwie i na cały Związek, biorąc pod uwagę dyscyplinę członków i porządek w Towarzystwie.

Stolno Rybieniec. Towarzystwo założono dnia 18. 5. 1923. Do pierwszego Zarządu należeli druhowie: założyciel Welter, sekretarz Osowski, komendant por. Jagodziński, skarbnik Małecki. Obecny zarząd tworzą druhowie: prezes Brzeziński Józef, sekretarz Pisarski Maksym., komendant Kasper Paweł, skarbnik Ziołkowski Aleksy. Ilość członków przy założeniu wynosiła 20. Obecnie Towarzystwo liczy 25 członków. W roku 1925 Towarzystwo zakupiło sztandar.

Wałdowo szl. Towarzystwo założono w dniu 31 marca 1924 r. Liczba członków przy założeniu 16. Pierwszy zarząd tworzyli: prezes Donarski, zastępca Hildebrandt, sekretarz Bieliński, skarbnik Pawlikowski A., ławnikami Makowski Szczep. i Czajkowski Julj. Komendant Schoepfer, zastępca Cybulski Franc. Poświęcenie sztandaru odbyło się w dniu 20 czerwca 1926 r. Obecna liczba członków wynosi 50. Obecny zarząd składa się z druhów: prezes Donarski, zastępca Brandt, sekretarz Pawski, zastępca Lewandowski O. oraz komendant, — skarbnik Makowski Szczep., zastępca Czajkowski Julj., referent oświatowy Henke Maksym. wraz z zastępcą komendanta.

Nowe Dobra. Towarzystwo założono dnia 7 marca 1924 r. Do pierwszego zarządu weszli: druh Ossowski prezes, druh Zielichowski wiceprezes, drh Chowański sekretarz, druh Watorowski komend., drh Banaś skarbnik i drh Arendt, Szymański i Pęczek, ławnicy. Obecnie tworzą zarząd: Ossowski prezes, Zelichowski wiceprezes, Trykowski komendant, Chówański sekretarz, Rączka skarbnik, Nalarek zast. sekr., Szymański i Stawiak, ławnicy. Przy założeniu było obecnych 23 członków. Obecnie Towarzystwo liczy 20 wojaków i 27 członków młodzieży wojackiej.

Dubielno. Towarzystwo założono 19-go grudnia 1925 r. Pierwszy zarząd tworzyli druhowie: prezes Majewski Teodor, sekretarz Majewski Władysław, komendant Bielaszewski Piotr, skarbnik Partyka Jan, ref. ośw. Kęsik Władysław.

Obecny zarząd składa się z druhów: prezes Tratkowski Pankracy, sekr. Podlewski Jan, komendant Bielaszewski Piotr, skarbnik Kruczkowski Jan, ref. ośw. Majewski Teodor. Ilość członków przy założeniu Tow. — 28 sztuk. — Obecna ilość członków 20.

Kokocko. W dniu 10. 2. 24 r. z inicjatywy prezesa obwodowego kapitana rezerwy Hądzlika zwołano zebranie organizacyjne w celu założenia Tow. Powst. i Woj. w Kokocku. W skład zarządu weszli następujący członkowie: Władysł. Cichocki prezes, Leon Otremba sekretarz, Aleksy Ornas skarbnik, Aleks. Rutkowski komendant. — Obecny zarząd tworzą: Aleksy Ornas prezes, Jan Karczewski sekretarz i ref. ośw., Jan Sławatycki skarbnik, Paweł Kraśkiewicz komendant. W dniu założenia zapisało się 25 członków. Obecna liczba wynosi 27 oraz 11 młodzieży wojackiej. W dniu 25. 4. 1926 r. odbyło się poświęcenie sztandaru.

Lisewo. Tow. Powst. i Wojaków im. Kościuszko w Lisewie zalicza się do najstarszych Tow. Wojackich na Pomorzu, albowiem zostało założone 6-go stycznia 1919 r. Skład pierwszego Zarządu był następujący: Prezes dr. Wojnowski Piotr z Lisewa, wiceprezes Buczkowski Alfons z Kornatowa, sekretarz Grajewski Bronisław z Lisewa, skarbnik Czortek Juljan z Lisewa, komendant Przybylicki Bolesław z Kornatowa, zast. sekretarza Wenda Juljan z Lisewa. Członków liczyło nasze Tow. wówczas 283. Ilość ta jednak w ostatnich 2 latach zmalała, gdyż w sąsiednich wioskach jak w Drzonowie, Pniewitem i Kornatowie zawiązały się bratnie Tow. Wojackie, dokąd większość druhów się przepisała. Obecnie należy 47 członków. Obecny Zarząd tworzą druhowie: Prezes Kabędza Władysław z Lisewa, wiceprezes Otręba Bronisław z Lisewa, sekretarz Burczyk Alfons z Lisewa, skarbnik Urbański Jan z Lisewa, komendant Pękała Jan z Kornatowa, ref. oświat. Buczkowski z Kornatowa. Prawie od początku założenia posiada Tow. własną orkiestrę w sile 13 osób, na której czele stoi od 1926 r. drh. Chrzanowski Zygmunt, dawniej Buczkowski Alfons z Kornatowa, jako kapelmistrz. Bierze ona czynny udział w wszystkich uroczystościach Tow. i narodowych.

Brzozowo. Tow. zostało założone dnia 14 czerwca 1923 r. Członkowie pierwszego Zarządu: Pszeniczny z Brzozowa — prezes, Piątkowski z Brzozowa — zast. prezesa, Sentkowski z Brzozowa — sekretarz, Harych z Watorowa — zast. sekretarza, Makselon z Brzozowa — skarbnik, Rutkowski Leon z Osnowa — komendnat. Obecny Zarząd tworzą druhowie: Bolesław Śliwiński z Brzozowa — prezes, Anastazy Bojanowski z Watorowa — zast. prezesa, Franciszek Harych z Watorowa — sekretarz, Filip Boroniec z Brzozowa — zast. sekretarza, Franciszek Reiwer z Brzozowa — skarbnik, Leon Rutkowski z Osnowa — komendant. Przy załażeniu liczyło Tow. 14 członków, zaś obecnie liczy 32 członków. — Dnia 14 czerwca 1925 r. odbyło się poświęcenie sztandaru.

Starogród. Towarzystwo założono 20. 5. 23. r. Pierwszy zarząd tworzyli druhowie: Reimus Teofil prezes, Wiecki Adolf sekretarz i referent ośw., Skomski Teodor skarbnik. Obecny zarząd składa się z druhów: Wiecki Adolf prezes, Sławatycki Juljan zastępca prez., Wichrowski Józef sekretarz, Kucharski Ambroży skarbnik, Kubacki Antoni komendant. Przy założeniu było członków 18, obecnie jest 31. Poświęcenie sztandaru odbyło się 30 sierpnia 1925 r.

Trzebcz. Tow. założono dnia 14. II. 24. Na zebraniu organizacyjnym przystąpiło 27 członków i został następujący zarząd wybrany: prezes — Odrowski Tadeusz, zastępca prezesa — Piotrowski Stanisław, sekretarz — Gdaniec Edmund, skarbnik — Beszczyński Władysław, komendant — rotmistrz rez. Slaski Jan. Obecny zarząd składa się z druhów: prezes — Odrowski Tadeusz, wiceprezes — Piotrowski Stanisław, sekretarz — Reza Józef, skarbnik — Beszczyński Władysław, komendant — rotmistrz rez. Slaski Jan, zastępca kom. — Reiwer Klemens, ref. oświatowy — Drążkowski Władysław, poczet sztandaru — Drążkowski Władysław, Wieliński Józef, Tafliński Stanisław, kom rewizyjna: Grochowski, Rudnicki, Kamulski. Obena ilość członków wynosi 40. Tow. okazało, dzięki zabiegom zarządu, dużo ruchliwości i mogło w dniu 3-letniej rocznicy spojrzyć na duży postęp i wiele owocnej pracy. Już w pierwszym roku odbyło się poświęcenie sztandaru, ufundowanego przez członków. Przy końcu drugiego roku towarzystwo wybudowało kosztym i pracą członków strzelnicę, i założyło kasę pogrzebową.

Drzonowo. Towarzystwo założono dnia 20 grudnia 1925. Pierwszy zarząd składał się z druhów: St. Gołębiewski prezes, T. Lempski zast. prezesa, Fr. Makowski sekretarz, Wl. Lempski zast. sekr., P. Milaszewski komendant, Zyg. Borkawski zast. kom., M. Muzalewski skarbnik, Al. Wojnowski referent ośw.. Do obecnego Zarządu należą: prezes St. Gołąbiewski, J. Chojnacki zast. prezesa, Wl. Lempski sekretarz, Fr. Zacharek zast. sekr., Zyg. Borkowski komendant, St. Wojnowski zast. kom., A. Przybyszewski skarbnik, Al. Wojnowski referent ośw.. Członków przy zalażeniu było 23, obecnie jest 63 członków.

Kornatowo. Towarzystwo Pow. i Woj. w Kornatowie zostało założone dnia 9. II. 26. W skład pierwszego i obecnego Zarządu wchodzą następujący druhowie: Buczkowski Alfons, por. rez. — prezes i komendant. Kalka Stanisław, wiceprezes. Wiśniewski Józef, sekretarz. Leszczyński Jan, skarbnik Mądzielwski Szczepan, zast. komendanta. Kozłowski Brunon, ref. oświatowy. Ilość członków przy założeniu wynosiła 34 — obecnie 50.

Kijewo. Tow. założono dnia 15. X. 22. Członków liczy 67. Zarząd tworzy: prezes Szulc A., wiceprezes Szwedowski H., sekretarz Sierocki J., skarbnik Burandt J., komendant Kortas R., zast. Majewski Fr., ref. oświatowy Lamparczyk A. Towarzystwo posiada sztandar.

Dąbrowa. Tow. założono dnia 9-go XII. 22. Członków liczy 70. Zarząd tworzą: prezes Semrau Teodor, wiceprezes Gliszczyński Zygmunt, sekretarz Krużycki Józef, zast. Rogalski Konst., skarbnik Hanelt Tadeusz, komendant Majewski Franciszek.

Klamry. Tow. założono dnia 16-go III. 1924. Członków liczy 20. Zarząd obecny składa się z druchów prezez Mieczkowski Stanisław, wiceprezes Szarafiński, sekretarz Szarafiński Jan, zast. Kozłowski Franciszek, skarbnik Marciszewski Jan, komendant Baniasiak Adam, zast. Nieborowski Józef.

Łunawy. Tow. założono w r. 1924. Członków liczy 49. Zarząd obecny tworzą: prezes Zaremba Antoni, wiceprezes Wota Jan, sekretarz Jędrkowiak Jan, skarbnik Litwiński Bronisław, komendant Jędrkowiak Jan, zast. Błaszkiewicz Albin, ref. oświat. Nowicki Piotr.

Małe Czyste. Tow. założono dnia 4. II. 23. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Rudolf Henryk, wiceprezes Klimek, sekretarz Kostrzewski, zast. Lewandowski, skarbnik Małecki, komendant Danielewicz, zast. Góra.

Czarże. Tow. założono dnia 28. X. 23. Członków liczy 42. Obecny Zarząd tworzą: prezes Reczkowski Piotr, wiceprezes Penkanin Antoni, sekretarz Swiniarski Franciszek, zast. Pełczyński Franciszek, skarbnik Swieczkowski Gracjan, komendant Pełczyński Stan., zast. Szularecki Piotr.

Unisław. Tow. założono dnia 5. 1. 24. Członków liczy 64. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Klein Władysław, wiceprezes Intek, sekretarz Majewski Zygfryd, zast. Hadryś Marjan, skarbnik Romantowski Franciszek, komendant Skrzydlewski Bogusław.

Pozatem należy do Obwodu chełmińskiego Tow. Powst i Wojaków **Robakowo i Pniewite.**

Obwód III. Świecki.

Do Zarządu Obwodowego w Świeciu należą druhowie: prezes Donarski, wiceprezes Kolańczyk, sekretarz Jankowski. zast. sekr. Kiszkowski, komendant Chruściński, zast. komendanta Kamiński, skarbnik Krużyński, zast. skarbnika Frydrychowski i refer. oświatowy ks. prof. Tuszyński.

Do Obwodu Swieckiego należą następujące Towarzystwa Powstańców i Wojaków:

Świecie. W końcu grudnia 1918 r. zawiązało się towarzystwo „Jedność" z poźniejszem przekształcenia się na Tow. Powstańców i Wojaków, w którego skład wchodzili byli wojskowi armji niemieckiej. Organizatorami ówczesnego towarzystwa „Jedność" byli: pp. Juljan Rosiński kap. 64 pp., Kuberski kap. W. P., Miecz. Kurowski, Br. Hoffmann, A. Chruściński, W. Jachowski. Po wstąpieniu p. Juljana Rosińskiego i Chruścińskiego, którzy byli zarazem organizatorami wojskowymi na powiat świecki O. W. P. do wojska polskiego w wrześniu 1919 r. kierowali towarzystwem drh. Flaszyński, a przy końcu drh. Popławski. Pod nazwą „Jedność" istniało towarzystwo do końca 1922 r. Dnia 19 grudnia 1922 r. zmieniono dotychczasową nazwę towarzystwa na Towarzystwo Powstańców i Wojaków. W skład nowego Towarzystwa weszli: druhowie: Donarski prezes, Popławski zastępca, Olszewski sekretarz, Nikszyński zast., Manikowski skarbnik, Cichocki komendant. Prezes Donarski kierował towarzystwem bez przerwy a do roku 1927. W czasie tym sprawiło sobie Towarzystwo a mianowicie w sierpniu 1924 r. własny sztandar. W roku 1925 założono Kasę pogrzebową, z której czerpią zasiłki członkowie, jak też ich rodziny. Obecnie liczy Towarzystwo 245 członków. W skład nowo wybranego Zarządu na rok 1927 weszli druhowie: Chruściński Antoni prezes, Popławski zast., Olszewski sekretarz, Wasielewski zast. sekr., Karpowski skarbnik, Jankowski komendant, Łożyński zast. komendanta.

Jeżewo. Tow. założono dnia 6. 8. 1921 r. Do pierwszego Zarządu należeli prezes Plutowski Jan,

zast. Ciesielski Leon, sekr. Grzonkowski Stanisl., skarbnik Strysik Julj., komend. Olszewski Julj.. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Kolasiczyk Paweł, zast. Napierała Marj., sekretarz Ciechowski Feliks, skarbnik, Chmielewski Franciszek, komendant Hofman Anastazy. Przy założeniu Tow. było 32 członków, obecnie liczy Tow. 98 członków. Poświęcenie sztnadaru odbyło się w sierpniu 1923 r. Budowa własnym kosztem strzelnicy w roku 1926 r. i zorganizowanie dwustronnych ćwiczeń bojowych z własnej inicjatywy i własnym kosztem w r. 1927 (6. 1. 1927). Główny nacisk kładzie Zarząd Tow. na oświatę, którego kierownikiem jest drh. Noga. Obecny Zarząd jest czynny bez przerwy od roku 1923.

Laskowice. Towarzystwo zostało założone 11 czerwca 1922 r. Przy załażeniu liczylo 17 członków. W skład pierwszego zarządu wchodzili druhowie: Antoni Agatowski prezes, Hubert Donarski sekretarz, Maksymiljan Świerczyński skarbnik, druh Ignacy Skórzewski komendant. Obecnie liczy Towarzystwo 147 członków. W skład obecnego zarządu wchodzą druhowie: Franciszek Koczorowski jako prezes, Jan Treder jako wiceprezes, Jan Mietz jako sekretarz, Jan Baranowski jako skarbnik, Stanisław Ciemno-Czołowski jako komendant, Władysław Majewski jako referent oświatowy. Z początkiem 1924 r. Towarzystwo zakupiło sztandar i poświęciło go dnia 15 czerwca 1924 r. Przy poświęceniu był obecny pan generał Ładoś. Pozatem Towarzystwo własnym wysiłkiem w roku 1926 pobudowało własną strzelnicę, która została oddana w uytek po raz pierwszy dnia 4 lipca 1926 r.

W. Komorsk. Tow. zostało założone dnia 9 sierpnia 1922 r. i liczyło w pierwszym dniu 18 członków. Do Zarządu zostali wybrani druhowie: prezes ś. p. Pasiński, zastępca Szarafiński, sekretarz Płocki, skarbnik drh. Klejna, komendant Rokicki. Liczba członków wzrosła dziś na 49. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Piątkowski, zast. prezesa Czechowski, sekretarz Pepliński, skarbnik Lisewski, komendant Narloch, zast. komend. Piechocki, referent oświatowy Brzóska. Towarzystwo posiada własną strzelnicę i sztandar, którego poświęcenie nastąpiło 18 lipca 1926 r.

Gruczno. Towarzystwo założono dn. 3. IX. 22. Do pierwszego Zarządu weszli: prezes Maksymiljan Czajkowski, zast. Franciszek Popa, sekretarz Leon Kałowski, zast. sekr. Feliks Rządkowski, skarbnik Władysław Faleńcik, komendant Juljan Krzyżanowski. Do obecnego Zarządu należą druhowie: prezes Nikodem Motylewski, zastępca Stanisław Grabowski, sekretarz Paweł Zakrzewski, zastępca Stefan Tuszyński, skarbnik Władysław Faleńcik, komendant Juljan Krzyżanowski. Ilość członków przy założeniu 27, obecna ilość członków 32. Poświęcenie sztandaru odbyło się 9 czerwca 1924 r.

Topolno. Towarzystwo zostało założone za inicjatywą wójta p. Żółtowskiego z Grabówka w dniu 1. X. 1922 r. Skład Zarządu przy założeniu był następujący: Żółtowski Juljan prezes, Kurzyński Władysław zast. prez., Piotrowski Leon sekretarz, Perlik Franciszek zast. sekr., Draheim Władysław komendant, Raniszewski Alojzy skarbnik, Jurkiewicz Franciszek, Bucholc Jan i Kortas Litosław ławnicy. Obecny Zarząd składa się z druhów: Żółtowski Juljan prezes, Perlik Franciszek zast. prez., Piotrowski Leon sekretarz, Goryński Dyonizy komendant, Ledziński Stanisław skarbnik, Grzeszczyk Józef referent oświatowy, Draheim Władysław zast. komendanta. Członków liczyło Towarzystwo przy założeniu 21, obecna liczba członków wynosi 42. Poświęcenie sztandaru odbyło się w dniu 21. 9. 24. Towarzystwo posiada także własną strzelnicę.

Serock. Tow. założone dnia 6 października 1922 r. Pierwszy zarząd twerzyli druhowie: Łukaszewski Józef prezes, Papenfus Jan zast. prezesa, Fryłowski Stanisław sekretarz, Piłat Józef skarbnik, Gollnik Kazimierz komendant, Wiecki Franciszek, Nowakowski Władysław i Grabiszewski Mieczysław ławnicy. Obecny zarząd tworzą druhowie: Papenfus Jan prezes, Drozdowski Bernard zast. prezesa, Wilczyński Antoni sekretarz, Piłat Józef zast. sekretarza, Stencel Jan skarbnik, Gollnik Kazimierz komendant, Centkowski Piotr zast. komendanta, Pukrop Czesław referent oświatowy, Gackowski Antoni Grzonkowski Aleksy i Kostkowski Jan ławnicy; Gollnik Wiktor, Pietrzka Piotr i Nitka Nikodem sąd honorowy; Kątny Kazimierz, Baumgart Edmund i Łęga Konstanty rewizorzy kasy. Ilść członków przy załoeniu 17, obecnie 36 wojaków i 19 młodzieży.

Świekatowo. Towarzystwo zostało założone dnia 6 kwietnia 1923 r. Pierwszy Zarząd składał się z druhów: prezes Składanowski, zastępca Nowicki, sekretarz Kujawa, skarbnik Kuczora, komendant Ciechanowski. Obecny Zarząd tworzą: prezes Składanowski, zastępca Włoch, sekretarz Siuda, skarbnik Szczęsny, komendant Jaroch, referent oświatowy Urbanowski, rewizorzy kasy Winowiecki, Kuczora, Kapka. Członków liczyło Tow. przy załażeniu 18, a obecnie liczy 36. Towarzystwo posiada swoją własną strzelnicę, za którą zdobyło w roku 24 I nagrodę okręgową.

Sucha. Tow. zostało założone dn. 11 kwietnia 1923 r. Zarząd wówczas składał się z następujących druhów: prezes Wamka Alojzy, zast. prezesa Sobiechowski Jan, sekretarz Pokora Robert, zast. sekretarza Nikta Stanisław, skarbnik Duks Franciszek, komendant Bonk Piotr, ławnicy Jędryczka Walenty, Kozlinka Marceli, Partyka Jan. Członków przy załażeniu Tow. było 17. Obecny Zarząd Tow. składa się z druhów: prezes Szczęsny Andrzej, zast. prezesa Staroszak Jan, sekretarz Pokora Robert, zast. sekr. Grabowicz Mettody, skarbnik Duks Franciszek, komendant Kamiński Wacław, zast. komend. Gackowski Władysław, referent ośw. Kopka Józef. Obecna ilość członków jest 58. W maju 1925 r. pobudownao własną strzelnicę na gruncie druha Wojciecha Wiese'go, który grunt pod strzelnicę ofairował wymieniony druh jako własność Towarzystwa, zaco się druhowi Wiese'mu szczere uznanie należy. Towarzystwo ma zamiar sprawić jeszcze w tym roku sztandar

Przechowo. Towarzystwo zostało założone dnia 24 kwietnia 23 r. Członków liczyło w tym czasie 25. Zarząd składał się z druhów: prezes Raguszka Franciszek, zastępca Ziołkowski Marjan, sekretarz Żądłowski Ignacy, zast. Kotowski Bernard,

skarbnik Łobocki Wincenty, komendant Oparka Jan. Ławnicy: Zwiefka Stanisław, Tobolski Paweł, Sergot Jan. Obecny zarząd tworzą: prezes Żadłowski Ignacy, zast. Andrzejewski, sekr. Wirwicki Józef, zast. Gólski Antoni, kom. Chmiel Józef, skarbnik Tobolski Paweł, chorąży Zwiefka Stanisław, podchorąży: Lewandowski Wiktor i Stanisławski Maksymiljan. Sztandar został poświęcony w dniu 14 listopada 26 r. Towarzystwo liczy członków 75.

Bzowo. Towarzystwo założone zostało dnia 5 stycznia roku 1924. Pierwszy zarzad składał sie z druhów: Dutkowski Franciszek, zast. prez. Makiłła Łucjan, komendant Maciejewski Franciszek, zastępca Jedrzejczak Bernard. Skład teraźniejszego zarzadu jest: prezes Niedzielski Józef, zastępca Szrobka Franciszek, sekretarz Krause Bernard, skarbnik Grabski Bernard, komendant Jedrzejewski Jan, zast. komend. Chara Michał. Ławnicy Kaszubowski Leon i Kuziemski Franciszek. Przy założeniu Tow. wstapiło 25 członków. w r. 1925 liczba członków doszła do 48, lecz niedługo zmniejszyła sie na obecną ilość członków 30-tu Tuteisze Towarzystwo wybudewało sobie w roku 1925 własna strzelnicę.

Lińsk. Towarzystwo założono dnia 24 marca 24 r. Przy założeniu wstapiło 36 członków, obecnie liczy Tow. 30 członków. Do pierwszego zarządu weszli: Nierzwicki z Niem. Okonin prezes. Kozłowski Jan zastepca Prechowski A sekretarz, Redlarski B. zast. sekr., Dominikowski skarbnik, Blas E. komendant, wszysey z Lińska Do obecnego Zarzadu należa druhowie: Kesik B. prezes. Pstrag B. zastepca. Skwierez M. skarbnik. Zaremba J. komendant, Zaremba F. sekretarz. Redlarski B. ref.

Korytowo. Towarzystwo istnieje od dnia 12 października 1924 r. Do pierwszego zarzadu weszli: Wardziński Marceli prezes, Kruszyński Jan zast. Jankowski Antoni sekretarz. Brzostowski Stanisław zast. Janicki Jan skarbnik. Roszczyniała Filip komendant. Przy założeniu Towarzystwo liczyło 25 członków. Obecny zarzad tworza: Wardziński Marceli prezes. Kruczyński Jan zast. prezesa Krzyżanowski Ignacy, sekretarz. Brzostowski Stanisław skarbnik. Jastrzembski Leon komendant Maciejewski Antoni. Jabłoński Jan rewizorzy kasy. Obecnie liczy Towarzystwo 30 członków Towarzystwo posiada filie w Stażkach

Na gruncie drh. Zielińskiego w Tuszynkach wybudowali sobie Towarzystwo prowizoryczna strzelnice. Teraz jednakże buduje sie strzelnice w lesie gdzie Towarzystwo przez dzierżawe uzyskało potrzebny teren pod budowe tejże.

Czersk Świeski. Towarzystwo założono dnia 5 lutego 1925 r. Zarzad składał sie z druhów: Bocian Antoni prezes. Gzela Władysław zastępca, Wyczyński Jan sekretarz, Fiałek Antoni zast. sekr. Kałużny Stanisław skarbnik. Ziołkowski Józef komendant Wieczorek Franc., Śmieja Franc., Kołkowski Wincenty ławnicy. Do Towarzystwa zapisało sie 21 członków. Dnia 12 września 1926 r. obchodziło Tow. uroczystość poświecenia sztandaru. Obecny Zarzad składa sie z druhów: Gzela Władysław prezes. Lewicki Antoni wiceprezes, Pajakowski Jan sekretarz. Stefan Antoni zast. sekretarza. Kołkowski Antoni skarbnik, Hemke Bernard komendant. Ławnicy: Śmieja Franciszek, Kurek Jan, Friszka Ignacy. Chorąży Friszka Ignacy; — asystenci Bona Piotr i Wieczorek Franciszek.

Terespol pomorski. Towarzystwo założone zostało dnia 1 lipca 1925 r. Pierwszy zarząd składał się z druhów: prezes Falgowski, komendant Klepotek Głowczewski, sekretarz Gierszewski, skarbnik Olszewski, ref. ośw. Deja. Ilość członków 43. Obecny zarząd: prezes Falgowski, sekretearz Sławecki, komendant Gierszewski, skarbnik Grodzki, refer. ośw. Capiński. Obecna ilość członków 63. W roku 1926 pobudowano strzelnicę z własnych funduszów. Utworzono kółko amatorskie z pośród członków, które daje przedstawienia.

Sulnówko. Towarzystwo założono dnia 24-go października 1925. Do pierwszego zarządu należeli: Koszowski Jan prezes, wiceprezes Igliński Fr., komendant Czubek Franciszek, zast. kom. Żurek Dyonizy, sekretarz Wesołowski Alojzy, skarbnik Igliński Antoni, ławnicy Tutlewski Jan i Kiełpiński Bernard. Obecny zarząd tworzą druhowie: prezes Olszowy Józef, wiceprezes Igliński Franciszek, komendant Żurek Dyonizy, zast. komend. Rasmus Jan, sekretarz Żurek Dyonizy, zast. sekr. Niedzielski Franciszek, skarbnik Igliński Antoni, ławnicy Żurek Jan i Stobiński Stanisław. Ilość członków przy założeniu 18, obecnie liczy Tow. 37 członków.

Polskie Łąkie. Towarzystwo zostało założone 27 października 1925 r. Pierwszy zarząd Towarzystwa tworzyli: prezes ks. prob. Ryński, sekretarz Napiontek Bolesław, skarbnik Piotrowski Ksawery, komendant Roszczyniała Filip. Ławnicy: Radziński Franciszek i Drzyniarski Alojzy. Do obecnego zarządu należą: Jankowski Antoni prezes, Napiontek Bolesław sekretarz, Jankowski Antoni skarbnik, Roszczyniała Filip komendant, ławnicy: Zawadziński Franciszek i Bączkowski Jan. Zastępca prezesa Semru Edmund, zastępca sekretarza Dekowski Maksymiljan, zastępca skarbnika Piotrowski Ksawery. Ilość członków przy założeniu 25, obecna ilość członków 36.

Grupa. Towarzystwo założono dn. 7. 11. 25 r. Pierwszy zarzad składał się z druhów: Płoskowski Leon prezes. Franciszek Zaremba zastępca, Franciszek Barski sekretarz, Feliks Karpus skarbnik. Bernard Wojda komendant, Józef Niedzielski, Fr. Jaśniak i Michał Czerwiński, ławnicy. Po upływie przeszło jednego roku zarzad ten ustąpił, w którego skład weszli: Franciszek Jaśniak prezes, Józef Niedzielski zastępca, Konrad Wiśniewski sekretarz, Feliks Karpus skarbnik, Czajkowski komendant. Leon Płotkowski refer. ośw., Franciszek Barski, Władysław Kühn i Grabowski rewizorzy kasy. Przy założeniu Tow. liczyło 29 członków, a obecnie liczy 26.

Lubania-Lipiny. Towarzystwo założono 20-go grudnia 1925 r. Do pierwszego zarządu weszli: Sitkiewicz Jan prezes, Jaroch Antoni zast., Pipowski Alojzy sekr., Kocikowski Piotr skarbnik, Buśka Stanisł. komendant, Grelewicz Dyonizy zast. komend., Nitka Jan. ref. ośw. Do obecnego zarządu należa druhowie: Krausewicz Feliks prezes. Chylewski Leon zast.. Pipowski Marjan sekretarz. Jaroch Antoni skarbnik. Wojciechowski Franc. komendant. Pepka Feliks zast., Staniszewski Leon refer. oświat. Przy założeniu Towarzystwo liczyło 35 członków, obecnie liczy 39.

Dólsk. Towarzystwo założono dnia 3 października 1926 r. Pierwszy zarząd Towarzystwa składał się z druhów: Borow Jan prezes, Świderski Bronisław zastępca, Hermann Józef, sekretarz, Uzdowski Antoni zastępca, Pawlikowski Antoni komendant, Trepiżyński Franciszek zastępca, Pelom Józef skarbnik, Pawlikowski Jan referent oświatowy, Morek Paweł rewizor kasy, Kujaczyński Marjan zastępac, Szymon Lewandowski drugi zastępca. Obecny zarząd tworzą: Boroń Jan, prezes, Trepizyński Franciszek zastępca, Herman Józef sekretarz, Uzdowski Antoni zastępca, Pawlikowski Antoni komendant, Kujaczyński Marjan zastępca, Świderski Bronisław skarbnik, Kaczmarek Stanisław referent oświatowy, Herman Maksymiljan, Morek Paweł, rewizorzy kasy, Szczepaniak Józef i Świerczyński Franciszek zastępcy rewizorów kasy. Towarzystwo liczyło przy założeniu 21 członków i to 12 wojaków a 9 młodzieży. Obecnie liczy 45 (wojaków 22 a młodzieży 23 członków). Obecnie Towarzystwo rozpocznie budowę własnej strzelnicy w Bedlenkach.

Lipinki Nowskie. Tow. założono dnia 24 XI. 22 roku. Ilość członk. przy zał. 16. Pierwszy Zarząd tworzyli: prezes Franciszek Kowalski, sekretarz Leon Kaszubowski, zarazem komendant, skarbnik Żurawski Antoni. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Franciszek Kowalski, sekretarz Maksymilian Brygan, skarbnik Anastazy Kowalski, referent oświatowy oraz zastępca prezesa Ksawery Suchowski, komendant Franciszek Żurawski. W dniu 22. XI. 25. odbyło się poświęcenie sztandaru.

Zdroje. Towarzystwo założono dnia 13. I. 24. Do pierwszego Zarządu należeli: prezes Jan Radzimski, zast. prezesa Konrad Suchomski, sekretarz Szwarecki Leonard, zastępca Szarafiński Władysław, skarbnik Kiełpiński Jan, komendant Mahlik Franciszek, ławnicy, a) Mikołaj Porożyński, b) Franciszek Racki, c) Teofil Wilkowski. Obecny Zarząd tworzą: prezes Leonard Szwarocki, zast. prez. Jan Radzimski, sekretarz Edmund Koszucki, komendant Mahlik Franciszek, zastępca Makary Retkowski, skarbnik Maksymiljan Suchomski. referent oświatowy X. proboszcz Wilemski. Ilość członków przy założeniu 25. Obecnie ilość członków wynosi 40.

Rychława — Twarda Góra. Założono dnia 22. III. 1923. Do pierwszego Zarządu należeli druhowie: Bąkowski, prezes Masojada sekretarz, Zittermann komendant. Sandach skarbnik, Ciechowski zast. sekretarza. Do obecnego Zarządu należą: Biały prezes, Boulye zast. prezesa, Kurek komendant, Zalewski zast. komendanta, Wejnorowski sekretarz, Aniszewski zast. sekretarza, Kwiatkowski skarbnik, Kaszubowski, Maślankowski ławnicy. Członków przy założeniu było 30, obecnie należy do Tow. 69 członków.

Drzycim. Tow. założono dnia 5 VIII. 22 r. Członków liczy 37. Zarząd tworzą: prezes Ratkowski Medart, wiceprezes Mindak, sekretarz Januszewski, zast. Ratkowski, Wacław. komendant Błażejewski, ref. oświat. Januszewski Franciszek i Ratkowski Franciszek.

Górna Grupa. Tow. założono dnia 8. II. 24 r. Członków liczy 37. Zarząd tworzą: m. i. prezes Skubala, sekret. Kruczkowski, skarbnik Michalski.

Jania Góra. Tow. założono dnia 12. VI. 23 r. Członków liczy 38. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Wojtacki, wiceprezes Ziętak Antoni, sekretarz Pysznik, skarbnik Orlikowski Sylwester, komendant Tomasik Andrzej, ref. oświat. Tomasik Antoni.

Lubiewo. Tow. założono dnia 15. XII. 22 r. Członków liczy 48. Obecny Zarząd tworzą: prezes Andrzejewski Klemens, wiceprezes Jakubowski Kazimierz, sekretarz Poćwiardowski Bolesł. zast. Szymański Wiktor, skarbnik Tomaszewski Anastazy, komendant Oparka Andrzej, zast. Jakubowski Kazimierz, ref. oświat. Napiątek.

Lniano. Tow. założono dnia 22. XII. 18 r. Członków liczy 57. Do obecnego Zarządu należą druhowie: prezes Zborowski Józef, wiceprezes Sołtysiak Fr., sekretarz Milczewski Fr., zast. Piotrowski Ambroży, skarbnik Dembek Alojzy, komendant Mroczek Ambroży, zast. Karczewski Bol.

Łążek. Tow. założono 5. VI. 24. Członków liczy 53. Obecny Zarząd tworzą: prezes Mielewski Franciszek, wiceprezes Prądzyński Józef, sekretarz Rozenkiewicz Stanisław, skarbnik Recki Franciszek, komendant Wyka Franciszek, zast. Spychalski Franciszek, ref. oświat. Uryczewski Franciszek.

Łowin. Tow. założono dnia 1. X. 22 r. Członków liczy 29. Obecny Zarząd składa się z druhów: prezes Klein Leonard, wiceprezes Flis Stanisław, sekretarz Mroczek Wojciech, zast. Sulkowski Józef, skarbnik Słochowicz Stanisław, komendant Gojda Sylwester.

Michale. Tow. założono dnia 7. VI. 25. Członków liczy 45. Do obecnego Zarządu należą: prezez Strumpf Brunon, wiceprezes Kikulski Jan, sekretarz Ignerski Franciszek, zast. Kortas Apolinary, zkarbnik Kikulski Feliks, komendant Zieliński Eugenjusz, zastępca Stefanonowicz Józef, ref. oświat. Różański Jan.

Osie. Tow. założono dnia 16. VI. 22 r. Członków liczy 60. Obecny Zarząd tworzą: prezes Kieszkowski Franciszek, sekretarz Kitowski Władysław, skarbnik Poleus Michał, komendant Janiak, ref. oświat, ks. prob. Puppel Alojzy.

Przewodnik. Tow. założono dnia 21. VI. 25. Członków liczy 47. Zarząd tworzą: prezes Grabau, wiceprezes Szczęsny, sekretarz Kotowski, zast. Rystau, skarbnik Pestka, komendant Pater, zast. Janicki, ref. oświat. Sochaczewski.

Warlubie. Tow. założono dnia 16. XII. 23. Członków liczy 38. Zarząd obecny tworzą: prezes Stobba Konrad, wiceprezes Welter Ignacy, sekretarz Dyllick Antoni, zastępca Żerkowski Roman, skarbnik Smoczyński Józef, komendant Hoffmann Józef, zast Janiszewski Bernard, ref. oświatowy Prussak Jan.

Pozatem należą do Obwodu Świeckiego Tow. Powstańców i Wojaków: **Pruszcz, Zielonka, Gack, Dubielno, Król. Zalesie, Kończyce, Sierosław, Bukówiec i Przysiersk.**

Tadeusz Ziółkowski,
referent oświatowy okr.

PRIMA APRILIS.

Samotny siedziałem w pokoju nad stolikiem zawalonym książkami i dziennikami. „Tworzyłem“ artykuł na „prima aprilis“.

Pióro lało ze swego pękatego podbrzuszka czarny atrament na niewinny papier. Rzędy liter wyłaniały się jak szeregi wojska wyskakującego z rowów strzeleckich do ataku. Kotek — mój wierny towarzysz chcąc „panu“ dopomóc, przez nieopatrzność zanurzył koniec ogonka w kałamarzu i następnie kitą wywijając modne „batykował“ wzory na mojem elaboracie.

Miałem szczerą chęć spoliczkować go za to, lecz spojrzał tak litościwie swemi ślepkami, żem pogładził pieszczotliwie jego aksamitny kożuszek. Pisałem dalej.

Wtem dzwonek oznajmił czyjeś przybycie. — Otwieram drzwi.

— A, dzień dobry, panie listonoszu, cóż dziś dla mnie macie dobrego?

— Proszę uprzejmie, jakaś przesyłka.

— Niebywałe, szepcę do siebie. — Przesyłka i w dodatku dość brzemienna — paczka z Ameryki?

— Cóż to? — Czyżby spadek po jakimś bogatym wujku? Znaczek jest, pieczątka jest.

— No, zobaczymy. Poszpiesznie rozrzynam opakowanie, rozwijam, rozwijam...

...cóż to, same papiery? E, może w środeczku jakiś czuły prezencik? Piętrzą się papiery, słoma, i zawsze jeszcze papiery? Oj, coś jest — jeszcze jeden papier. Rozwijam, i cóż? „Strażnica Bałtycka“ (zeszyt na kwiecień) a poprzez okładkę na opasce „kocim ogonkiem“ nabatykowane „Prima aprilis“.

Szewska pasja zagrała mi na nerwach — a że to była „Strażnica“, wnet się uspokiłem.

Dziękuję.

Aleź udał się Wam kawał! —

Manewry Powstańców i Wojaków Okonin-Marusza.

W niedzielę dnia 13 marca br. odbyły się manewry Powstańców i Wojaków Okonin—Marusza przy udziale Towarzystw Powstańców i Wojaków Okonin, Rywałd, Gruta i Radzyn w ogólnej liczbie przeszło 200 frekwentantów. Ćwiczenie było dwustronne. Dowódcą ćwiczeń i kierownikiem był zasłużony, na naszym terenie pracujący oficer P. W. 64 p. p. major p. Kępiński. Partją czerwoną dowodził por. Koprowiak, a partją niebieską ppor. rez. Lipski. Fachowym doradcą partji niebieskiej był por. Grabiński. Rozjemcami byli por. Borowczyk i por. rez. George. Cały przebieg ćwiczeń śledzili: prezes obwodowy Pow. i Woj. p. radca Baranowski, zast. starosty p. Tadeusz Ziółkowski, ajutant Okręgowy Pow. i Woj. p. Teofil Kaźmierski, prezesi Tow. Pow. i Woj. p. p. Nowacki, Lamparski i Ligmanowski oraz licznie zebrana publiczność okolicznych wsi.

Partja czerwona po bitwie pod Okoninem cofnęła się w stronę Grudziądza. W celu zatrzymania następującego nieprzyjaciela zdecydowała się pod Pokrzywnem, wykorzystując bardzo dogodny teren, stawić opór, aż do nadejścia posilków. Wystawiwszy czujki placówki, które były ubezpieczone patrolami, zorganizowała obronę.

Następujący nieprzyjaciel pod ogniem artylerji partji czerwonych i ogniem karabinów maszynowych zatrzymał się i rozwinąwszy się ruszył w kierunku Pokrzywna, które zamierzał okolić. Kiedy oddziału partji niebieskiej dotarły do Pokrzywna i z jednej strony go okoliły, zostały ćwiczenia odwołane.

Na dany znak zebrali się wszyscy uczestnicy ćwiczenia, poczem zdawali sprawozdania dowódcy partji czerwonej i niebieskiej, mianowicie ppr. rez. Lipski i por. Koprowiak. Ocenę wyniku ćwiczeń wypowiedział p. major Kępiński, który podkreślił zapał uczestników do ćwiczeń, pomimo niesprzyjającej pogody. Przemówienie zakończył okrzykiem na cześć Powstańców i Wojaków. Następnie prezes obwodowy p. radca Baranowski podziękował pp. oficerom armji czynnej, a szczególnie p. majorowi Kępińskiemu za zajęcie się manewrami i wniósł okrzyk na cześć Armji Polskiej.

Ze śpiewem odmaszerowano do pobliskiego lasu maj. Maruszy, w którym przygotował Zarząd Towarzystwa Powstańców i Wojaków Okonin z prezesem Nowackim na czele, smaczny obiad żołnierski.

Z orkiestrą wojskową na czele wyruszyli uczestnicy manewrów do Okonina. Przed odmarszem przemówił zast. starosty p. Tadeusz Ziółkowski i wniósł okrzyk na cześć Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przemawiali również pp. Kaźmierski i ppr. rez. Jagodziński.

Dafiladą w Okoninie zakończono to piękne ćwiczenie, które wedle oceny fachowców udało się na ogół dobrze.

Oby powyższe manewry pobudziły wszystkich tych do współpracy w Powstańcach i Wojakach, którzy obecnie zdala stoją od tej wspaniale się rozwijającej i ruchliwej organizacji.

Inicjatorem i kierownikiem, jak również uczestnikom manewrów należy się uznanie za poniesione trudy.

(W dziale ilustracyjnym umieściliśmy kilka fotografij z manewrów. — Redakcja.)

Tezet

DYSCYPLINA WOJSKOWA
(HUMORESKA)

Pułk huzarów zakwaterowany został w jednym z powiatów, w których odbywały się manewry. Rotmistrz szwadronu wszedł z ludźmi swymi do wyznaczonej bardzo biednej wsi i wysłał podoficera, aby się wystarał o furaż dla koni.

Pokazało się, że cała wieś nie miała nic i tylko karczmarz miał pewną ilość siana i owsa; ten jednakże tak wysokiej żądał ceny za swój towar, że rotmistrz nie śmiał tak wielkiej sumy wypłacić. Wydał więc podoficerowi rozkaz, aby wnajbliższej okolicy poszukał furażu za cenę odpowiednią, sam zaś udał się do właściciela dóbr, który go zaprosił na obiad.

Po kilku godzinach zjawił się podoficer w salonie, gdzie rotmistrz w wesołem siedział towarzystwie, z raportem! że nigdzie nie mógł dostać odpowiedniej ilości siana i owsa.

— Więc idź do karczmarza i podaj mu połowę tej ceny, którą żądał — brzmiał rozkaz.

Podoficer odchodzi, ale zjawia się znowu po godzinie z oznajmieniem, że karczmarz ani grosza z żądanej sumy opuścić nie chce.

— No, to mu zapłać ile żąda i powieś bestję, tylko mnie daj spokój! — krzyknął rotmistrz gniewnie.

— Rozkaz! — odpowiada podoficer i odchodzi.

Jednakże niedługo znowu wraca, raportując:

— Panie rotmistrzu, odebrałem siano i owies, zapłaciłem tyle, ile karczmarz żądał i powiesiłem go przed drzwiami.

— Czy ty zwarjował, człowieku! — wrzasnął rotmistrz.

— Pan rotmistrz tak rozkazał. Karczmarz wisi już od pół godziny! pieniądze włożyłem mu do kieszeni.

Karczmarz istotnie już nie żył.

Rotmistrz wściekał się i pienił z gniewu, ale o całem wydarzeniu musiał zaraportować do wyższej władzy.

Przebieg nadzwyczajnej tej sprawy przedłożono królowi, który po jej zbadaniu następne dwa rozkazy wydał:

— Rotmistrz Chrzanicki, trzeciego pułku huzarów za wydanie nieodpowiednich rozkazów ma być zdegradowany na szeregowca.

— Podoficer Baryłka trzeciego pułku huzarów za punktualne i spieszne spełnienie odebranych rozkazów zamianowany ma być oficerem.

I te dwa rozkazy wykonano tak punktualnie i spiesznie jak rozkaz rotmistrza, aby szynkarza powiesić. —

(G. Z.)

GRZECH Z.

ZŁA SIŁA

— Dokąd tak pędzisz, młodzieńcze uroczy? Życia pęd szalony porywa Cię ze sobą?

Wichry szamocą Tobą jak trzciną. Naginasz się pod każdym ich podmuchem.

Lecisz, pędzisz i dokądże? —

— Lecę, pędzę, bo pędzić muszę.

— Tak, brawo — śmiało naprzód — nigdy wstecz.

Nie cofaj się w przeszłość. Idź w przyszłość rozwichrzony.

— Ach! ta przeszłość — taka cudowna, taka piękna, taka powabna. Mie wrócą te lata już nigdy....

— Nigdy... Co było — minęło, Przyszłością trza zawładnąć. Jedną drogę obierz, jeden cel i dąż do niego wytrwale.

Ja Tobą pokieruję. Spójrz na mnie.

Ja pędziłem tak jak Ty. Sam pędziłem — żyłem głosem swego „Ja".

A dziś! Mam wszystko. Mam moc, potęgę równą wszechmocy. Dziś świat mój!

Patrz na mnie. Zbliż się troszeczkę, tak — jeszcze trochę. Patrz — na czarnym pędzę orle, który potężnemi skrzydły ogarnia świat od końca do końca. Patrz — jakim wielki i wspaniały! Siędź przedemną, poszybujemy razem — bezpieczniej.

Hop! Tak, mój złotowłosy — trzymaj się mocno. Ja pokieruję lot nasz w kraj szczęścia Ci dotąd nieznany. Uczynię Cię dziedzicem mych dóbr, mego bogactwa, wszelkich rozkoszy i przyjemności — będziesz sławny, będziesz, hm... nie, jeszcze nie....

— Moja, Ty moja,...

— Cóż tam widzisz?

— Tu po lewej kobieta w powiewnej szacie tuli się do stóp moich. Patrzy na mnie. Spojrzenie jej rosi serce me kroplami przecudownych marzeń. Ach te oczy — ta blada twarz, usta, włosy — ciało... — moja....

— Przytul się do mnie, — twarz ukryj w szaty purpurze i słuchaj mnie...

— Nie, nie, nie mogę. Z prawej blask jakiś zaćmiewa mi wzrok. Widzę w ogniu serce,... kotwicę i... i krzyż, na krzyżu — zaraz, coś jeszcze — nie widzę dokładnie...

— Dosyć. Spójrz przed siebie. Widzisz łunę na nieboskłonie?

— Widzę...

— Czujesz ciepło płynące z oddali?

— Czuję...

— To moje królestwo — raj, w który Cię wprowadzę.

— Prędzej, prędzej. Ha! Tak — teraz czuję w sobie moc. Mam myśl. Dopomożesz mi?

— Pomogę.

— Nad nami przestrzeń. Pod nami przestrzeń i ziemia. Ludzkości wypowiem walkę. Swiat zniszczę doszczętnie. Życie z niego wypędzę. Tak zemszczę się. —

Poruszcie się chmury. Zlejcie się w bałwan ciemny — ponury. Grzmotem i hukiem dajcie

sygnał walki. Z ciężarnego łona wyrzućcie ogniste pioruny!

Niech walą, biją, niech rażą wstrętne ludzkości mrowisko.

Tak — więcej, jeszcze więcej.

Uderzcie w każde serce z osobna — niech padnie jeden obok drugiego.

Jeszcze, jeszcze...

Błyskawice rozświećcie ciemną noc.

Niech spojrzę na męki ich, niech ujrzę rzeki krwi — niech usłyszę jęki konających i błagalne wycia o litość!

Ha, jeden się jeszcze został — mój rywal, mój wróg zaciekły. To go zwalcie lekko — niech w męczarniach dokończy....

Już — tak — a teraz pędź orle dalej, stąd dalej, bo tam noc i głucha cisza.

Prędzej, prędzej! chcę ujrzeć świat nowy, gdzie królem będę „ja“.

— Młodzieńcze — za pomoc cóż otrzymam?

— Dam wszystko. Cóż mam dać?

— ... duszę....

— Ktoś Ty?

— Ja? chi, chci, chi, chi... Jam szatan!

— Boże!....

Opłata stemplowa i podatek od zabaw.

Na liczne zapytania Zarządów Tow. Powstańców i Wojaków, w sprawie opłat stemplowych wzgl. podatków od zabaw, wyjaśniamy jak następuje: a) W myśl ustawy z dnia 1. VII. 1926 (Dz. Ust. 98 poz. 570) podania o zezwolenie na urządzenie widowiska, koncertu, zabawy, podlegają **opłacie stemplowej** w wysokości 3 zł. Podania (wnioski) wnosić należy do miejscowej władzy policyjnej (pp. burmistrza, wójta).

b) Świadectwa zawierające zezwolenie ad a) podlegają **opłacie stemplowej** w wysokości 3 zł.

c) W sprawie podatku od zabaw, który pobierają gminy miejskie i wiejskie na zasadzie zatwierdzonych przez władze przełożone statutów, podajemy odpis odnośnych przepisów:

I. **Wyciąg z Ustawy z dnia 11. 8. 1923 r. (Dz. Ustaw R. R. Nr. 94 poz. 747).** Podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk Art. 18. 1) Gminy miejskie **winny,** gminy zaś wiejskie **mogą** pobierać podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk.

2) Oprócz podatku od wstępu na wyścigi i podobne widowiska, połączone z grą lub zakładami, wolno pobierać także podatki od stawek gry lub zakładów i od wygranych.

3) Do przedstawień teatralnych i występów o wyższej wartości artystycznej lub naukowej, oraz od przedstawień, utworów i filmów krajowych winny być stosowane ulgowa stawki podatkowe.

3) Od zawodów i popisów, urządzanych przez towarzystwa sportowe i gimnastyczne, których użyteczność publiczną uzna zarząd gminny, podatek nie może przenosić 10 proc. ceny wstępu.

II. **Wyciąg z Rozporządzenia Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 18. 3. 1924 (Dz. Ustaw R. P, Nr. 31 oz. 317.)** § 12. (do Art, 18 Ustawy), Stopa podatku od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk winna być określona w formie dodatku percentowego do ceny wykupionego biletu wstępu i różniczkowana według rodzaju widowiska. Podatek ten opłacają osoby, nabywające bilety wstępu na publiczne zabawy, rozrywki i widowiska, inkasuje go zaś na rzecz gminy przedsiębiorstwo wzgl. osoba urządzająca.

W wypadkach, gdy uczestnictwo w publicznych zabawach, rozrywkach i widowiskach nie jest uzależnione od wykupionych biletów wstępu, podatek winien być określony w sposób ryczałtowy; podatek ten opłaca wtedy przedsiębiorstwo wzgl. osoba urządzająca.

Szkoła morska po przeniesieniu do Gdyni.

Jak informują Ministerjum Przemysłu i Handlu postanowiło przenieść szkołę morską, kształcącą przyszłych oficerów naszej marynarki handlowej z Tczewa do Gdyni.

Obok szkoły morskiej w kompleksie gmachów, jaki zostanie wybudowany na jej potrzeby w Grabowie pod Gdynią, znajdzie pomieszczenie szereg szkół i kursów zawodowych. Odpowiednie projekty są uzgadniane na konferencjach międzyministerjalnych przedstawicieli min. przemysłu i handlu i min. oświaty. Projektowane jest założenie w Gdyni przy szkole morskiej zawodowej szkoły rzemieślniczej i przemysłowej, oraz utworzenie specjalnych kursów dla kapitanów żeglugi przybrzeżnej, dla pilotów portowych oraz dla niższego personelu okrętowego jak również dla obsługi maszyn, motorów i kotłów okrętowych. Słowem szkoła morska w nowej swej siedzibie w Gdyni stanie się ośrodkiem wszechstronnej wiedzy morskiej.

Szczegółowe plany budowy gmachów oraz jej sfinansowania są obecnie w trakcie opracowania. Budynki szkoły wzniesione zostaną — jak wiadomo — na terenach, uzyskanych z parcelacji państwowego majątku Grabowa. Roboty wstępne rozpoczną się jeszcze w ciągu roku bieżącego. O ile wszystkie warunki dopiszą, roboty powinny być ukończone na jesieni roku przyszłego, szkoła zaś będzie mogła się przenieść do nowej siedziby na wiosnę roku 1929.

NOWELA

HENRYK SIENKIEWICZ.

BARTEK ZWYCIĘZCA.

8)

Rozpłakała się, i schyliwszy się, ucałowała pokornie tłustą, czerwoną rękę pana Justa.

— Pan przyjedzie, to od niego pożyczę, a wam oddam.

— No, a sztraf z czego zapłacicie?

— Czy ja wiem? Chyba krowinę sprzedam.

— To ja wam pożyczę jeszcze.

— Niech panu Pan Bóg zapłaci, mój złoty panie. Pan choć luter, ale dobry człowiek. Sprawiedliwy mówię! Żeby inne Niemcy były jak pan, toby ich człowiek błogosławił.

— Ale ja bez procentu nie dam.

— Ja wiem, ja wiem.

— To mi napiszecie jeden kwit na wszystko.

— Dobrze, złoty panie. Bóg panu zapłać i tak.

— Będę w mieście, to sporządzimy akt.

Był w mieście i sporządził akt, ale poprzednio Magda poszła radzić się proboszcza. Co tu jednak było radzić? Ksiądz mówił, że termin za krótki, że procenty za wysokie, i biadał bardzo, że p. Jarzyńskiego w domu niema, bo, gdyby był, toby może pomógł. Nie mogła jednak Magda czekać, aż jej sprzedadzą sprzężaj, i musiała przyjąć warunki Justowe. Zaciągnęła trzysta marek długu, to jest dwa razy tyle, ile wynosi „sztraf", boć przecie trzeba było mieć w domu jaki grosz na prowadzenie gospodarstwa. Bartek, który dla ważności aktu obowiązany był stwierdzić go własnym podpisem, podpisał. Magda w tym celu umyślnie chodziła do niego do „karceresu" (więzienie). Zwycięzca bardzo był pognębiony, przybity i chory. Chciał on jeszcze pisać skargę i przedstawić swoje krzywdy, ale skargi nie przyjęto. Artykuły „Posener Zeitung" nader nieprzychylnie usposobiły dla niego opinję sfer rządowych. Czyż bowiem władze owe nie powinny były rozciągnąć opieki nad spokojną ludnością niemiecką, „która w ostatniej wojnie tyle złożyła dowodów miłości dla ojczyzny i poświęcenia"? Słusznie więc odrzucono skargę Bartka. Ale nie dziw, że go to pognębiło ostatecznie.

— Już mi teraz przepadniemy z kretesem — rzekł do żony.

— Z kretesem — powtórzyła.

Bartek począł namyślać się nad czemś usilnie.

— Krzywda mi się dzieje okrutna — rzekł.

— Chłopca Boego prześladuje — mówiła Magda. — Chodziłam go prosić, jeszcze mi nawymyślał. Oj! teraz w Pognębinie Niemcy górą. Ony się teraz nikogo nie boją.

— Pewno, że ony najmocniejsze — rzekł smutno Bartek.

— Jać prosta jestem kobieta, ale to ci powiem: mocniejszy Bóg.

— W nim ucieczka nasza — dodał Bartek.

Chwilę milczeli oboje, potem znowu spytał:

— No, a co Just?

— Żeby Bóg najwyższy dał urodzaj, to może go jakoś zapłaciwa. Może też i pan nam dopomoże, chociaż on sam ma długi u Niemców. Jeszcze przed wojną mówili, że musi Pognębin sprzedać. Chyba, że bogatą pannę weźmie.

— A prędko on wróci?

— Kto go wie? We dworze prawią, że niezadługo już z żoną przyjedzie. Niemcy go przycisną, jak wróci. Zawdy te Niemcy! Dyć to lezie, jak robactwo! Gdzie się obejrzysz, gdzie się niedopatrzysz, czy na wsi, czy w mieście — Niemcy, za grzechy chyba nasze! A ratunku znikąd!

— Może też co uradzisz, tyś przecie mądra kobieta.

— Co ja zradzę, co? Czy to ja po dobrej woli brała od Justa pieniądze? Na dobrą sprawę, toć ta chałupina, w której siedzimy, i też grunt, to już jego. Just lepszy Niemiec od innych, ale on też swoje dobro, nie cudze, ma na oku. Nie pofolguje on, jak innym nie pofolgował. Czy ja taka głupia, czy ja nie wiem, po co on mi wtyka pieniądze! Ale co zrobić! co zrobić! — mówiła, łamiąc ręce. — Radź ty, kiedyś mądry. Francuzów umiałeś bić, a co pocznięsz, jak ci dachu nad głową nie stanie, albo łyżki strawy do gęby?

Zwycięzca z pod Gravelotte uchwycił się za głowę.

— O Jezu, Jezu!

Magda miała dobre serce: wzruszył ją ten ból Bartkowy, więc rzekła zaraz:

— Cichoj, chłopie! cichoj! nie łap się za łeb, skoro ci się jeszcze nie zgoił. Byle Bóg urodzaj dał! Żytko ci takie śliczniutkie, że aż się ziemię chce całować; pszenica też. Ziemia nie Niemiec, nie ukrzywdzi. Choć to i bez twoją wojnę kiepsko koło roli zrobione, to ci tak rośnie, że a!

Poczciwa Magda uśmiechnęła się przez łzy.

— Ziemia nie Niemiec... — powtórzyła raz jeszcze.

— Magda — rzekł Bartek, patrząc na nią swemi wyłupiastemi oczyma. — Magda!

— Czego?

— A bo tyś jest... niby...

Bartek czuł dla niej wdzięczność wielką, ale nie umiał tego wyrazić.

IX.

Magda naprawdę była tyle warta, ile dziesięć gorszych od niej kobiet. Trzymała trochę krótko swego Bartka, ale przywiązana była do niego prawdziwie. W chwilach uniesienia, jako naprzykład wonczas w karczmie, mówiła mu w oczy, że głupi, ale zwyczajnie wolała wszelako, by ludzie inaczej myśleli: „Mój Bartek głupiego udaje, a on je chytry" — mawiała nieraz. Tymczasem Bartek był tak chytry, jak jego koń, i bez Magdy nie dałby sobie rady ani w gospodarstwie, ani w niczem. Teraz

oto wszystko było na jej poczciwej głowie, i jak zaczęła dreptać, zabiegać, chodzić, prosić, tak i wyprosiła ratunek. W tydzień po ostatnich odwiedzinach w więziennym szpitalu, wpadla znowu do Bartka, zadyszana, rozpromieniona, szczęśliwa.

— Jak się masz, Bartek, kasztanie! — zawołała z radością. — Wiesz, przyjechal pan! Ożenił ci się w Królestwie; młoda pani dycht jagódka. A nabrał ci też za nią wszelakiego dobra, oj! oj!...

Dziedzic Pognębina ożenił się rzeczywiście, zjechał z żoną na miejsce i rzeczywiście nabrał za nią sporo „wszelakiego dobra".

— No, i co z tego? — spytał Bartek.

— Cicho, głupi! — odrzekła Magda. — O, tom się zadyszała! O Jezu!... Poszłam się pani pokłonić, patrzę: wyszła do mnie, jak królewna jaka, młodziusieńka, kiej łoński kwiateczek, śliczniuchna, jak ta zorza.. A to upal! a tom się zadyszała!..

Magda podniosła fartuch i poczęła obcierać twarz spoconą. Po chwili mówiła znów przerywanym głosem:

— Suknię-ci miala, jak ten chaber niebiesiuchną... Podjęłam ją pod nogi, i rączkę mi dała... pocałowalem, a rączki to ci ma pachnące i maluśkie, jak u dziecka!... Dycht jaka święta na obrazku i dobra jest i wyrozumiala na biedę ludzką. Poczęłam ją prosić o poratowanie... Żeby jej Bóg dal zdrowie!... A ona powiada: „Co w mojej mocy powiada, to zrobię". A głosik to ci ma taki, że jak przemówi, to cię aż słodkość ogarnie. Tak dopiero ja poczęłam prawić, jaki to w Pognębinie naród nieszczęśliwy, a ona powiada: „Ej, nietylko w Pognębienie..." i dopiero ja się rozbeczałam, i ona też. Aż pan nadszedł, zobaczył, że ona płacze, i jak ją weźmie całować gęba nie gęba, oczko nie oczko. Panowie nie takie jak wy!

(Ciąg dalszy nastąpi.)

SPORT

Rozstawny bieg Puck-Toruń.

Sokolstwo Pomorza urządza w dniu 3 maja br. wielkie biegi rozstawne (stafety).

Stafeta Puck—Toruń jest najdłuższa, bo dlugość trasy wynosi 281 klm. Podział na Okręgi przypada na Okręg I. 126 klm., na Okręg II. 55 klm., na Okręg III., 72,5 klm., na Okręg IV. 27,5 klm.

Trasa prowadzi przez miejscowości: w Okręgu I. Puck (start), Brudzewo, Osłonino, Wejherowo, Sopiszyn, Przetoczyno, Szemud, Kamionka, Bożanki, Kielno, Karczemkę, Kable, Przodkowo, Kartuzy, Leszno, Somonino, Egertowo, Fiszerowo, Huta, Kłobnia Kaliska, Kościerzynę, Klincz, Luban, Nową Karczmę, Lubiszyn, Płachtę, Głodowo, Skarszewy.

W Okręgu II. przez: Bączek, Linowiec, Starogard, Lipinki, Pelplin, Janiszewko, Brody, Gniew, Tymawę, Jażwiska, Opalenie, Fidlice.

W Okręgu III. przez: Rochlin, Nowe, Trel, Mątawy, Zajączkowo, Lubień, W. Lubień, Dragosz, Grudziądz II. (Chełmińskie Przedmieście), Mniszek, Szynych, Dolne Wymiary, Górny Dwór, Chełmno, Brzozowo, Dorpesz, Kijewo, Trzebcz.

W Okręgu IV. przez: Nawra, Kończewice, Chełmżę, Grzywnę, Ostaszewo, Łysomice Mokre—Toruń.

Bieg ten pólnocny rozpoczyna się już 2 maja o godz. 13-ej z Pucka.

Bieg wschodni Działdowo—Toruń.

Trzeci bieg rozstawny (stafeta) ruszy z Działdowa. Długość trasy wynosi 130,5 klm. jest więc najkrótsza i rozpocznie się 3-go maja o godz. 1-ej w nocy.

Na Okr. VI. (brodnicki) przypada 75,5 klm., na Okr. 55 klm.

Trasa prowadzi przez nast. miejsc. w Okr. VI. Działdowo (start), Firlawki, Wysokie Gródki, W. Łęck, Cibórz, Lidzbark, Gutowo, Grążawy, Świerczyny, Brodnica, Chojno, Tybile, Nieżywięć.

W Okr. IV. Osieczek, Myśliwiec, Wąbrzeźno, Czystochleb, Radowiska, Pływaczewo, Kowalewo Pom., Wielką-Łąkę, Gronowo, Rogowo, Grębocin — Toruń.

Bieg naprzełaj o mistrzostwo Pomorza.

Bieg na przełaj 3000 mtr. o mistrzostwo Pomorza odbędzie się w Świeciu n/W. dnia 18 kwietnia br. Bieg urządza P. O. Z. L. A. Gospodarzem jest Koło Sportowe Świecie.

Udział mogą brać członkowie klubów sportowych należących do Pom. Okr. Zw. L. A.

Kluby zgłaszają swych zawodników do dn. 11 kwietnia 1927 r. na ręce p. L. Ziółkowskiego, Świecie n/W. ul. Kopernika 7 z wpisowem w wysokości 1 zł. od zawodnika.

Zarząd Tor. Zw. Okr. Piłki Nożnej rozbity.

Prezes T. Z. O. P. N. p. pułk. Czopór zgłosił na zebraniu Zarządu w dniu 7 bm. rezygnację ze swego stanowiska. Czterech innych członków Zarządu T. Z. O. P. N. również złożyło swe mandaty z powodów zasadniczych. Pozostali członkowie uchwalili zwołać nadzwyczajne walne zebranie na dzień 9 kwietnia rb.

Rozwój sportów wodnych w Polsce.

Dowiadujemy się, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego postanowiło zwrócić baczniejszą uwagę na rozwój pływania i wioślarki w kraju i zwróciło się do Związków Pływackiego i Wioślarskiego w sprawie organizowana ośrodków sportów wodnych w większych miastach Polski przyrzekając swą pomoc.

Turniej ping-pong'owy o mistrzostwo m. Torunia.

W dniu 12. i 13. marca br. urzadził Klub Sportowy „Zuch" na małej sali „Parku Wiktorji" wielki turniej pingpong'owy o mistrzostwo Torunia. — Stosowany był system olimpijski. Udział w turnieju zgłosiło 30 graczy, w tem 7 pań: Klub Sportowy „Zuch" 16, Toruński Klub Sportowy 7 i Gimnazjalny Klub Sportowy 7. Do rozgrywek stanęło 24 graczy, którzy rozegrali 28 gier. Na szczególną uwagę zasługuje spotkanie Irena Jendryczkówna (Zuch) — Poncyljusz (T. K. S.), w którym okazano dobrą technikę i opanowanie. Zwycięsko wyszła Jendryczkówna, wygrywając 6:2, 6:8, 6:3. Do finału doszli Tomczyński (T. K. S.) Jendryczka i

Lewicka (Zuch). Pierwsze miejsce zdobył po ładnej grze Mieczysław Jędryczka, Klub Sportowy „Zuch“, bijąc Tomczyńskiego 6:1, 6:3 i Lewickiego 6:3, 6:4, zdobywając zarazem tytuł mistrza m. Torunia na rok 1926/27. Drugie miejsce prypadło Franciszkowi Lewickiemu, trzecie Tomczyńskiemu.

Następnie odbyło się mistrzostwo pań, do którego zgłosiło udział 7 pań. Tytuł mistrza zdobyła bezapelacyjnie p. Irena Jendryczkówna, Klub Sportowy „Zuch“, nie przegrywając żadnej gry.

Pierwszych mistrzów tego wspaniałego sportu witano oklaskami. — Komitet wręczył jako nagrody za zdobycie mistrzostwa artystycznie wykonane dyplomy.

Wystawa II Kongresu Sportowego w Warszawie.

W okresie II Kongresu Sportowego, mianowicie w dniach 7—10 kwietnia br. odbędzie się w stolicy wystawa sportowa. Będzie ona pojęta nie jako wystawa przemysłu sportowego, ale jako wystawa rozwoju sportu w Polsce. Prace związane z organizacją wystawy trwają w całej pełni.

Wystawa ma posiadać szereg działów.. Na pierwszy plan wysuwać się będzie dział wykresów, mający na celu przedstawienie dokładnego rozwoju poszczególnych dziedzin sportu związków i klubów sportowych. Wykresy powyższe są przygotowywane przez studentów Państwowego Instytutu Wychowania Fizycznego, którym za podstawę służą kwestjonarjusze nadesłane w liczbie przeszło 1000 przez poszczególne kluby i związki sportowe w Polsce. Dział prasy, literatury sportowej ma dać możliwie dokładny obraz wydawnictw sportowych. Bardzo bogato zapowiada się dział fotografji sportowej, który ma objąć fotografje wszystkich działów sportu, reprezentowanych w Z. Z. Będą tu brane pod uwagę zarówno prace fotografów zawodowych jak i amatorów, przyczem najlepszym fotografom przyzna jury nagrody i dyplomy honorowe.

Niemniej interesującym będzie dział żetonów sportowych, dyplomów i afiszów. Niezależnie od tego poszczególne kluby będą mogły wystawić swoje nagrody honorowe i rzeczy pamiątkowe. Co się tyczy działu „Sport w szkole“ to ponieważ trudnoby wystawić eksponaty ze szkół całej Polski, postanowiono ograniczyć się do szkół warszawskich, zwrócono się w tej sprawie do koła przełożonych szkół średnich w stolicy, do sekcji wychowania fizycznego przy T. N. S. W. Wreszcie w dziale przemysłu sportowego, to bardzo słusznie zdecydowano wziąć poduwagę jedynie wyroby krajowe. Osobną grupę mają stanowić tutaj wytwory przemysłu artystycznego, nadające się na sportowe nagrody honorowe.

Z Teatru Miejskiego w Grudziądzu

„POCIĄG WIDMO“.
Amerykański scenarjusz kinematograficzny w 3 aktach Arnolda Ridley'a.
Reżyserował: St. Zięciakiewicz.

Z nadzwyczajnem powodzeniem odegrali zasłużeni artyści naszego Teatru w dniu 12. marca br. poraz pierwszy sztukę „Pociąg Widmo“. Sensacyjna i elektryzująca ta sztuka przykuwa i trzyma uwagę w najwyższem napięciu od pierwszej do ostatniej sceny.

Na pierwszy plan wysunął się, jak zwykle, sprężysty reżyser i wielce utalentowany artysta p. St. Zięciakiewicz w roli Teddiego Deakina, bawiąc doskonale stosunkowo licznie zebraną publiczność.

P. Wanda Zbierzowska, jako Julie Price, ponownie dała nam poznać swój niezwykły talent, niejednokrotnie podziwiany przez bywalców teatralnych.

W roli Ryszarda Winthropa wystąpił poraz pierwszy na grudziądzkiej scenie p. Lucjan Dytrych, który wywiązał się z swego zadania bardzo dobrze. Rolę żony jego Elsie grała p. Janina Staszewska, która była pod każdym względem dobra.

Sympatyczny p. Leszek Rymsza (jako Charles Murdock) i również sympatyczna jego partnerka p. Janina Porębska (jako jego żona Peggy) tworzyli wymarzoną parę małżonków. Gra ich była jak zwykle bardzo dobra.

P. Bay-Rydzewski, jako zawiadowca stacji Saul Hodgkin dowiódł ponownie, że jest artystą naprawdę utalentowanym.

P. Marja Kossakowska (Miss Baurne) grała bez zarzutu.

Rolę Johna Sterlinga odegrał starannie ceniony i lubiany p. Stan. Jaworski.

PP. Zygmunt Panek (Herbert Price) i Wł. Kisielewski (Jackson) byli pod każdym względem dobrzy.

Pozatem odegrano poraz pierwszy w dniu 20. marca br. krotochwilę I. Turskiego **„Czar munduru“** — reżyserował p. St. Zięciakiewicz.

Tezet.

Z życia Tow. Powstańców i Wojaków Okręgu Grudziądzkiego.

Gruta. (Walne zebranie Tow. Powst. i Woj.) Dnia 22-go stycznia br. odbyło się na sali p. R-dackiego doroczne walne zebranie tut. Tow. Powstańców i Woj., które zagail drh prezes Poćwiardowski w obecności 48 członków hasłem „Wolność“. Po odśpiewaniu „Roty“ przedstawił drh. Poćwiardowski zebranym w dłuższym, treściwym przemówieniu znaczenie powstania styczniowego, poczem składali poszczególni członkowie sprawozdania z rocznej działalności. Wynika z nich, iż zarząd Towarzystwa intensywnie pracuje nad podniesieniem Towarzystwa. Przystąpiono do wyboru nowego zarządu, który jest następujący: drh Jednoróg, prezes; Łopatka, zastępca; Stachowiak, sekretarz; Pyszora, skarbnik; Makowski, komendant; Łazarski, zastępca; Rzępała, ref. oświatowy. Do Komisji rewizyjnej wybrano druhów Poćwiardowskiego, Gałuszewskiego, Bialika.

Gruta. (Zebranie Tow. Powst. i Woj.) Dnia 15 lutego br. odbyło się zebranie Tow. Powst. i Woj. przy udziale 35 członków, które zagail prezes drh. Jednoróg. Ponieważ drh. Makowski zrezygnował ze stanowiska komendanta, wybrano komendantem drh. Gunię, a jego zastępcą drh. Makowskiego. Następnie omawiano sprawę współudziału w manewrach wojackich w Okoninie. — Sprawozdanie ze zjazdu obwodowego zdał drh. Jednoróg. Drh. Rzępała wygłosił referat na temat „Życie ludzi przed wiekami a dziś“. Odśpiewaniem „Boże coś Polskę“ zakończono zebranie.

Zdroje. Dnia 9 stycznia odbyło tutejsze Towarzystwo Powstańców i Wojaków roczne Walne zebranie, które zagail wiceprezes druh Jan Redziński w nieobecności prezesa p. Zagórskiego, naleśniczego z Trzebcin, witając obecnych druhów hasłem: Wolność! Sekretarz druh Leonard Szwaracki sprawdził imiennie członków i odczytał protokół ostatniego walnego zebrania. Sprawozdanie Zarządu z działalności rocznej, z powodu nieobecności prezesa i komendanta z powodu choroby, przedstawił jedynie sparbnik. Przystąpiono do wyboru nowego Zarządu przez tajne głosowanie. Prezesem został wybrany dotychczasowy sekretarz towarzystwa, sekr. nadleśn. Trzebiny druh Leonard Szwaracki, wiceprezesem poraz trzeci druh Jan Redziński, sekretarzem druh Edmund Koszucki, nauczyciel, skarbnikiem poraz trzeci wójt druh Maksym. Suchomski, komendantemp oraz czwarty druh Franc. Mahlik, zast. komend. drh. Makar. Ratkowski, refer. ośw. nadal nasz przew. ks. prob. Józef Wilemski ze Zdrojów. — Do komisji rewizyjnej powołał nowy Zarząd za zgodą członków 1) leśniczego ze Smolarni druha Vogta, 1) drh. Jana Kiełpińskiego, 3) druha Jana Szęderłatę ze Zdrojów.

Po wyborze nowego Zarządu, zabrał głos nowowybrany prezes. Tu podziękował druhom za okazanie zaufania zaznaczając, iż z chęcią obowiązki prezesa przyjmuje i starał się będzie wszelkiemi siłami o rozwój Towarzystwa. Dalej zapowiedział zebranym członkom, że zarządzenia wydane przez Zarząd muszą być w całej pełni przez członków wypełnione i tylko podporządkujących się zarządzeniom, uważać się będzie jako rzeczywistych członków, posiadających charakter żołnierski.

Zebranie zakończono odśpiewaniem jednej zwrotki „Boże coś Polskę“.

Łowiń, pow. świecki. (Doroczne zebranie wojaków.) W lokalu p. Seidla odbyło się w niedzielę 23 stycznia br. doroczne walne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków. W toku obrad członkowie zarządu dali do wiadomości ogólny pogląd pracy Tow. w ciągu roku. Następnie wybrano nowy Zarząd w składzie: druhowie: naucz. Klein — prezes, St. Fliss — zastępca, Mroczek — sekretarz, Sulkowski — zastępca, Stachowicz — skarbnik, Sylw. Gajda — komendant.

Jania Góra, pow. świecki. (Z Tow. Powst. i Wojaków.) W niedzielę 16. I. br. odbyło się walne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków. W toku obrad wybrano nowy Zarząd w składzie następującym: druhowie naucz. Wojtacki — prezes, A. Ziętak — zastępca, naucz. Pysznik — sekretarz, Sylw. Orlikowski — skarbnik, Andrzej Tomasik — ref. ośw. Sąd wojacki druhowie: Ludwik Nitka, M. Chmara i Fr. Gackowski. — W niedzielę 13 lutego urządziło miejscowe Tow. swoją tegoroczną zabawę zimową — karnawałową. Na całość tejże składało się przedstawienie trzech sztuk p. t. „W chacie wielkopolskiej“ — „Jeden z nas musi się ożenić“ i „Kominiarz i młynarz“, a następnie zabawa z tańcem. Całość udała się doskonale.

Korytowo, pow. świecki. (U Wojaków.) W styczniu br. w lokalu p. Maciejewskiego odbyło się doroczne walne zebranie miejscowego Tow. Powstańców i Wojaków. Po załatwieniu wszelkich formalności wstępnych przystąpiono do wyboru zarządu. Stary zarząd w dotychczasowym składzie został ponownie wybrany. Prezesem zatem jest nadal druh Wardziński.

— W niedzielę, 13 lutego br. urządziło Tow. zabawę z przedstawieniem. Grano z powodzeniem sztuki pt. „Karczma“ i „Skazaniec“. Później bawiono się w tańcach. Przygrywała orkiestra p. Pulkowskiego z Lubiewa.

Sucha, pow. świecki. (Z działalności Tow. Powst. i Wojaków.) W lokalu druha Sroczyńskiego odbyło się w miesiącu styczniu doroczne walne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków. Zagail obrady hasłem wojackim prezes druh Szczesny. Dotychczasowy Zarząd z całorocznego włodarstwa swego zdawał szczegółowe sprawozdanie. Wynika z tego m. in., iż zebrań Tow. było 11 miesięcznych, 1 zarządu, 2-krotnie odbyły się zawody strzeleckie itd. Pozatem dodać wypada, iż woja-

cy sprawili sobie czapki wojackie. — Na marszałka walnego zebrania powołano druha Starczaka. Po przeprowadzonych wyborach w skład tegorocznego zarządu wchodzą druhowie: Andrzej Szczęsny (ponownie) prezes, Starczak, zastępca; R. Pokora — sekretarz; M. Grąbowicz, zastępca; Duks skarbnik; Kamiński, komendant; Władysł. Gackowski, zastępca; naucz. Kopka, ref. ośw. Komisja rewizyjna, druhowie: Wojciech Wiese, Piotr Karwasz i Władysław Koźlinka.

W środę, 16 lutego br. odbyło się wielkie zebranie organizacyjne — za inicjatywą tut. Tow. Wojaków zwołanego. Na zebranie to miejscowe obywatelstwo gremjalnie podążyło, gdyż liczba uczestników wynosiła przeszło 200 osób. Do prezydjum tegoż zebrania powołano druhów: Szczesnego, Kamińskiego, Pokorę, Starczaka, Duksa i Kopka. Do pióra powołano druha P. Rudłowskiego. Treściwy referat na temat „O organizacji i ważności Tow. Wojaków" wygłosił w pięknych słowach zast. komendanta obwodowego druh Kamiński. Tenże w swem dłuższem przemówieniu wskazał dobitnie na cel i ważność Tow. Wojackich, wskazując na organizowanie się w rozmaitych „ferajnach, bundach" itp. sąsiadów i wrogów naszych, dalej mówił w nawskroś patrjotycznych słowach na konieczność łączenia się w organizacjach wojackich. Następnie zabrał głos ref. ośw. druh Kopka, mówiąc nasamprzód o „Powstaniu Styczniowem", dalej wchodzi na temat swego przedmówcy, wskazuje na grożące nam z wszech stron niebezpieczeństwo, a chcąc być na wszelki los przygotowanymi, powinniśmy się łączyć w Tow. Powst. i Wojaków. W patrjotycznych słowach przemówił następnie druh Ginter z Klonowa, poczem znów zabrał głos druh Kamiński, wskazując na bohaterskie czyny armji i ludności naszej, dowód tego: obrona Lwowa, zwycięstwo nad nawałą bolszewicką, powstanie górnośląskie itd. — Przemówienia powyższe trafiły w sedno serc licznych słuchaczy, wywołując wśród nich wielkie zainteresowanie i ożywioną dyskusję.

Owocem tych przemówień było, iż odrazu do tut. Tow. przystąpiło około 25 nowych członków, tak iż obecnie tut. Tow. liczy coś około 60 członków, a uważać należy, iż ta liczba się znacznie powiększy. Hasłem wojackim to podniosłe i ważne zebranie zamknięto.

Na ogół dodać wypada, iż obecny zarząd z całą mocą zabiera się do intensywnej pracy (w czem i my życzymy mu świetnego powodzenia — Red.) a bodaj dąży do sprawienia sobie w roku bieżącym własnego sztandaru.

Lubania-Lipiny. pow. świecki. (Wśród wojaków.) W niedzielę, 23 stycznia br. odbyło się walne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków. Na zebraniu dokonano wyboru nowego zarządu, w skład którego wchodzą druhowie: nauczyciel Krauzewicz, prezes; Leon Chrylewski, zast.; Marjan Pipowski, sekretarz; Glazik, zast.; Antoni Jarocki, skarbnik; Franciszek Wojciechowski, kom.; Feliks Pepka, zast.; Leon Staniszewski, ref. ośw.

— W niedzielę, 27 lutego br. urządzili sobie Wojacy na salce p. Kohlmeiera zabawę z tańcami.

Lniano, pow. świecki. (Walne zebranie Wojaków.) W lokalu p. Seidla odbyło się w miesiącu styczniu walne doroczne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków. Zagaił obrady prezes druh Zborowski. Po załatwieniu formalności wstępnych, członkowie poszczególni zarządu zdawali sprawozdanie z całorocznej pracy Tow. Na prezesa tajnem głosowaniem wybrano ponownie druha Zborowskiego. Pozatem do zarządu wchodzą druhowie. Fr. Sołtysiak, zast. prezesa, Mil szewski, sekretarz, Amb. Piotrowski, zast. A. Dembek, skarbnik, St. Paprocki, ref. ośw. Chorążym obrano druha J. Binkowskiego, a na asystentów druhów: L. Lahuta i Fr. Kwaśniewski. Ławnicy Tow. są druhowie: Reszka Augustyn i Pik Antoni. Po wyborze zarządu omawiano szereg spraw aktualnych, a pomiędzy innemi uchwalono żeby zebrania Tow. w roku bieżącym odbywały się w lokalu druha Sołtysiaka. Hasłem „Wolność" zakończono powyższe zebranie.

Lubiewo, pow. świecki. (Z Tow. Powst. i Wojaków.) W styczniu br. w lokalu druha Klóski odbyło się doroczne zebranie walne miejscowego Tow Powst. i Wojaków. Po załatwieniu szeregu formalności wstępnych wybrano ponownie na prezesa druha Klemensa Andrzejewskiego. Dalej w skład zarządu wchodzą druhowie: Kazimierz Jakubowski — wiceprezes, Bolesław Poćwiardowski — sekretarz, Szymański — zastępca, Anastazy Tomaszewski — skarbnik, Andrzej Oparka — komendant, Pieczka — komendant oddziału młodzieży, Napiontek — ref. oświatowy, A. Rompalski, Jan Iwicki i J. Kątny — rewizorzy kasy; Fr. Klóska, Wład. Makowiecki i Euzebjusz Koniarski — Sąd wojacki; Napiontek, Kolasa i Grabowski — ławnicy.

— W niedzielę 20 lutego br. na sali druha Klóski urządziło Tow. swoją tegoroczną zimową - karnawałową zabawę, połączoną z przedstawieniem sztuk pt. „Potrójna Narzeczona" 3 aktową komedję i „Hrabia Głuchoniemy i zabójca" pantomina 1 aktowa. Przedstawienie doskonale się udało. Później przy dźwiękach orkiestry druha Pulkowskiego bawiono się wesoło. Udział gości był liczny.

Michale. Miejscowe Tow. Powst. i Wojaków Michale odbyło dnia 29 stycznia br. w lokalu drh. Salczyńskiego Michale swoje roczne walne zebranie. Po zagajeniu odczytano protokół przez drh. prezesa. Następnie członkowie zarządu składali sprawozdanie za rok ubiegły. Drh. prezes wyraża podziękowanie zarządowi jak i członkom za pracę i trudy w roku ubiegłym. Po udzieleniu absolutorjum wyrażono zarządowi podziękowanie, poczem przystąpiono do wyboru nowego zarządu, w skład którego weszli druhowie: Strumpf nauczyciel prezes, Kikulski wójt, wiceprezes, Ignerski, sekretarz, Kikulski sołtys, skarbnik, Zieliński komendant, Rożeński, nauczyciel, referent oświatowy. Następnie drh. prezes podziękował za zaufanie oraz jako prezes przyrzekł, że będzie się starał, aby wszystkich członków zadowolić, i Towarzystwo doprowadzić do tego stanowiska, jakie wymaga od nas Ojczyzna. Zarazem drh. prezes apeluje do wszystkich członków, aby stawiali się regularnie i punktualnie na wszystkie ćwiczenia, wykłady, zebrania, ażeby w nowym roku intensywniej zabrać się do

pracy i aby wkrótce także zakupić sztandar. W wolnych głosach omawiano sprawę zabawy. Po odśpiewaniu jednej zwrotki „Nie rzucim ziemi“ drh. prezes zakończył zebranie.

Nowe, pow. Świecki. Walne zebranie miejscowego Tow. Powst. i Wojaków odbyło się 9 lutego br. przy udziale 22 członków. Prezes zagaja zebranie hasłem „Wolność“ i odczytuje porządek obrad. Ponieważ zarząd składa swe urzędowanie, obrano na przewodniczącego Walnego Zebrania dyrektora Banku Ludowego druha Gołkowskiego. — Przy sprawozdaniu czynności dotychczasowego Zarządu prezes zaznacza, że teraz, po trzymiesięcznej pracy ponownego istnienia wchodzi na dobre tory rozwoju, co udowodnia tak znaczna liczba zebranych, oraz pokaźna liczba młodzieży wojackiej.

Przy składaniu swego urzędowania życzy nowo obranemu Zarządowi powodzenia w pracy, zachęca członków do intensywnej współpracy z Zarządem, ażeby na przyszły rok stanęło Towarzystwo u szczytu rozwoju.

Sekretarz przy swem sprawozdaniu zaznacza, że po blisko 2-letniej przerwie w pracy towarzystwo powstaje do życia, albowiem na zebraniu 3 października r. ub., od którego to czasu zaczęło się tow. nowo organizować, dziś po trzymiesięcznem istnieniu liczy przeszło **70 członków** i około **30 młodzieży wojackiej** (przedpoborowej). Zebrań odbyło się ogółem 6 i to: 3 października ub. r., 1 nadzwyczajne walne zebranie, 2 zebrania zarządu i 3 miesięczne.

Jednogłośnie obrano dotychczas istniejący Zarząd na rok następny. Tow. Powst. i Woj. Kończyce celem intensywniejszej pracy wstąpiło w skład towarzystwa nowskiego. Uchwalono, ażeby urządzić obchód rocznicy objęcia Pomorza wzgl. wstąpienia wojska polskiego do Nowego. Przy wolnych głosach omawiano różne sprawy towarzystwa, zachęcając do zbożnej pracy nad rozwojem towarzystwa, utrzymaniem ducha koleżeńskiego i karności. Po odśpiewaniu „Boże coś Polskę“ druh prezes zakończył walne zebranie hasłem „Wolność“.

Nowe, pow. świecki. Celem okazania tężyzny ciała oraz ducha wojackiego oraz szerzenia idei przysposobienia wojskowego wśród szerokich warstw społeczeństwa, odbyło się dnia 13. II. br. w Nowem u drh. Loskowskiego zebranie zarządów okolicznych Towarzystw Powstańców i Wojaków a mianowicie. Rychława-Twardagóra, Nowe, Komorsk, Warlubie, Lipiński i Przewodnik. Zebranie zwołane zostało przez drh. prezesa Białego z Milewka, celem wszczęcia wspólnych działań nad urądzeniem manewrów. Za jednomyślną godą wybrano następujący zarząd manewrów: Kierownikiem inicjatora tychże drh Białego, prezesa Tow. Powst. i Woj. Rychława-Twardagóra, zast. drh. prezesa Piątkowskiego z Komórska, komendantem drh. Chojniackiego z Nowego, zast. drh Hofmana z Warlubia, sekretarzem drh Aniszewskiego z Zawady, skarbnikiem drh Fr. Kwiatkowskiego z Twardejgóry.

Termin manewrów ustalono na 24. 4 br. w okolicy Nowe. Na pokrycie ewentualnych kosztów urządza Tow. Powst. i Woj. Nowe wieczorek z przedstawieniem. Hasłem „Wolność“ przewodniczący w obradach drh Biały zakończył zebranie.

Serock. Towrazystwo Powstańców i Wojaków na Serock i okolicę odbyło dnia 30. stycznia br. na sali p. Domańskiego swoje roczne walne zebranie. Po zagajeniu obrad przez prezesa druha Papenfusa i podania porządku obrad, odczytano protokół z ostatniego zebrania, poczem prezes odczytał sprawozdanie ze zjazdu delegatów obwodu świeckiego, oraz zarządzenia okręgu, i następnie członkowie zarządu składali sprawozdanie za rok ubiegły, wykazując większy rozwój Towarzystwa. Intensywna praca zarządu znalazła głębokie zrozumienie wśród członków, to też po udzieleniu absolutorjum wyrażono zarządowi gorące podziękowanie. Przystąpiono do wyboru zarządu na rok bież., w skład którego weszli następujący drh.: Papenfus Jan jako prezes, Drozdowski zast. prezesa, Wilczyński Antoni sekretarz, Pilat Józef zast. sekretarza, Stencel Jan skarbnik, Gollnik Kazimierz komendant, Centkowski Piotr zast. kom., Pukrop Czesław referent oświatowy, Gackowski Antoni, Grzonowski Aleksy i Kostkowski Jan jako ławnicy. Po wyborze zarządu druh prezes dziękuje zebranym za dość liczne prybycie i za zaufanie i przyrzeka nadal intensywnie pracować dla dobra Towarzystwa. Zakończono posiedzenie hasłem „Wolność“.

LASKOWICE. (Walne Zebranie Tow. Pow. i Wojaków.) Dnia 29 stycznia 1927 r. odbyło się Walne zebranie Tow. Powstańców i Wojaków przy bardzo licznym udziale człoków. Z ramienia Zarządu Okręg. przybyli na zebranie pp. Wachowiak i Kaźmierski. Przewodniczącym zebrania był wiceprezes druh Treder.

Po ustaleniu porządku dziennego druh Treder kolejno udzielał głosu wszystkim członkom starego zarządu, którzy sprawozdawali ze swej działalności w czasie piastowania poszczególnych urzędów. Dobitnie i cechująco wypowiedział się prezes Koczorowski, którego dążeniem całorocznym było pozyskanie jaknajliczniejszej ilości członków. Jednakowoż nie wszyscy zdają sobie sprawę z zadania naszego na wysuniętych rubieżach Rzeczypospolite i nadal trwają w apatji i gnuśności. Dlatego nawoływał ich do ocknienia się z tego letargu i gremjalnego uczęszczania na zebrania. Poznamy wtedy jeden drugiego i zespolimy się w jeden naród o wyrobionym duchu, odporni w chwili wypadku na wszystkie bezprawia wrogów. Do najzbożniejszych dzieł, które tutejsze towarzystwo w roku 1926 złożyło, należy wybudowanie własnej strzelnicy, kosztem poświęcenia się członków. To też prezes Koczorowski wszystkim serdecznemi słowami podziękował, w końcu świadomy tego, że spełnił swoje obowiązki, dziękując za zaufanie, zakończył swoje przemówienie. Gdy inni członkowie Zarządu swoje sprawozdania złożyli, druh Majewski zaczął sprawozdawać z działalności komisji oświatowej, poczem wygłosił piękny odczyt o powstaniu styczniowem z 22 stycznia 1863 r. Przechodząc kolejno wszystkie wypadki historyczne narodu polskiego wstecz od powstania listopadowego, zakończył swój odczyt nao dzyskaniu niepodległości Rzeczypospolitej. Odczyt ten obecni przyjęli gromkiemi oklaskami. Druh Wachowiak, delegat Zarządu Okr., w dłuższem przemówieniu podziękował Zarządowi ustępującemu za intesywną pracę, przyczem podkreślił, że tut. Towarzystwo na-

leży do szeregu najlepszych. Wyjaśnił między innymi sprawę kasy pośmiertnej, będącą przedmiotem obecnej chwili Głównego Zarządu. Druh Kaźmierski, wygłosiwszy piękny odczyt ze „Strażnicy Bałtyckiej“, przemówił gorącemi słowami do obecnych, aby jako Polacy wstępowali do towarzystwa, w którem bez różnicy stanów wszyscy widzą jedno przeds obą: „Obronę granic Rzeczypospolitej“. Na cześć starego Zarządu wniósł okrzyk „Niech żyje!“. Pozatem wniesiono okrzyk na cześć Prezydenta Rzeczypospolitej. Nastrój był imponujący i każdy godził się w zupełności z działowania starego Zarządu, wobec czego w dyskusji głosu prawie nikt ne zaberał. Po udzeleniu absolutorjum ustępującemu Zarządowi przystąpiono do wyboru nowego Zarządu przez tajne głosowanie.

W skład nowego Zarządu wchodzą członkowie: Koczorowski prezes, Treder wice-prezes, Mietz sekretarz, Baranowski zastępca sekretarza, Przybylski skarbnik, Ciemno-Szołowski komendant. Mężowie zaufania: Kruczkowski i Jurkiewicz, członkowie komisji rewizyjnej: Maj, Krawczewski i Stasierowski; jako zastępcy: Zielke i Brzeski. Refrentem oświatowym został wybrany druh Majewski; chorążni: Skoczkowski i Szabowski; podchorążymi Pilcek i Rauchfleisz; zastępcami: Zaraś, Humsy.

Po objęciu urzędowania przez nowy Zarząd, prezes Koczorowski przemówił na temat nowego Zarządu i poruszył sprawę założenia Rady oświatowej. Rozwinęła się tu ożywiona dyskusja, w której toku uchwalono, aby do czasu wejścia w życie statutu kasy uprawnionego przez Zarządy Okręgowe na wypadek śmierci członka, wszyscy członkowie złożyli na wsparcie dla pozostałej rodziny po jednym złotym. Komendant Ciemur-Czoławski nawołując do karności i posłuchu, zapowiedział podział towarzystwa na 3 plutony i podjęcie regularnych ćwiczeń pod nadzorem podoficerów zawodowych. Druh Stasiewski stawił wniosek o założenie Towarzystwa Polek, które miało by za cel uświadomiania na polu narodowem. Prezes Koczorowski, popierając projekt, mówił o manewrach na Zielone Świątki, nawołując chętnych do zgłoszenia się.

Po zaatwieniu wszelkich formalności i przebraniu porządku dziennego, prezes Koczorowski zamknął zebranie hasłem „Wolność!“, odśpiewaniem Roty i okrzykiem na cześć Armji. Po zakończeniu zebrania wszyscy członkowie przystąpili do spożycia wspólnej kolacji.

NOWE. (Obchód Wojaków.) Dla upamiętnienia historycznej chwili objęcia przez Wojska Polskie miasta Nowego, urządziło tut. Tow. Wojaków i Powstańców w dniu 6 marca br. uroczyste zebranie, zapraszając na nie całe obywatelstwo Nowego i okolicy. W obecności około 200 osób zagaił drh. prezes D. Fryrychowski uroczystość wskazując w pięknej i treściwej przemowie na koleje Pomorza, wiodąc słuchaczy poprzez czasy niewoli do chwili radosnej uzyskania wolności, poczem nastąpiły śpiewy „Lutni“, której członkowie przeważnie należą do Tow. Powst. i Woj. Referent oświatowy drh. Lesiński zdał sprawozdanie ze zjazdu delegatów Tow. Powst. i Wojaków w Świeciu oraz wygłosił odczyt „Szkic wspomnień“ z czasów objęcia przez Wojska Polskie Pomorza w którem brał czynny udział jako młodociany ochotnik, kiedy to miasta i wsie witały z entuzjazmem żołnierza polskiego. Jeden z druhów wygłosił deklamację „Król Bolesław Chrobry“. Przy końcu zawiadomił druh prezes obecnych, że za poległych bohaterów odprawi Wielebny ks. prob. mszą św. we wtorek 8-go marca. W nabożeństwie brało udział Tow. Powst. i Wojaków. „Lutnia“ odśpiewała piękne pieśni chóralne.

Przebieg uroczystości był bardzo wzniosły i wywarł na obecnych dodatnie wrażenie, a Zarząd zachęcił do dalszej intensywnej pracy.

Z życia Towarzystw Powstańców i Wojaków.

Czersk. (Z życia Towarzystwa Wojaków i Powstańców.) W niedzielę, dnia 30 stycznia br. odbyło się walne zebranie Tow. Powst. i Wojaków w Czersku, które zagaił prezes Tow. drh. Mroczyński hasłem „Wolność“, poczem odczytał porządek obrad Walnego Zebrania. Protokóły odczytał sekretarz drh. Konieczny. Następnie zdawali sprawozdania z działalności Tow. za rok 1926, i to prezes, sekretarz, skarbnik i komendant. W toku sprawozdania drh. prezes nadmienił, że w roku ubiegłym Tow. przechodziło ciężki kryzys, rozmaite wrogie żywioły starały się rozbić Towarzystwo i sami je opanować. Najwięcej trudności Towarzystwo miało przy poświęceniu sztandaru, do którego pewne sfery nie chciały za żadną cenę dopuścić. Jednak społeczeństwo w olbrzymiej większości było innego zdania, i poświęcenie sztandaru należało do najwspanialszych manifestacji, jakie widziano w Czersku.

Pomimo rozmaitych intryg, Zarząd Tow. wytrwał na swojem stanowisku i wyszedł ze wszystkiego zwycięsko. Towarzystwo, które chyliło się do upadku, doszło w roku sprawozdawczym do świetnego rozwoju, liczba członków przekroczyła 300 osób, a po wyborze zupełnie nowego zarządu w Tow. Gimn. Sokół, są jak najlepsze widoki do wspólnej pracy z tymże Tow. na polu przysposobienia wojskowego obu bratnich towarzystw. Sekretarz Tow. drh. Konieczny zdał krótkie sprawozdanie ze swej pracy. Sprawozdanie kasowe zdał skarbnik Tow. drh. Nowakowski. Ogólny dochód w roku sprawozdawczym wynosił zł 2.953.02 zl, rozchód zaś zł 2.414; — pozostałość na rok 1927 wynosi zł 539,02.

W dyskusji nad sprawozdaniem Zarządu zabrało głos kilku mówców, którzy jednomyślnie przyznali zasługi staremu Zarządowi a w szczególności prezesowi drh. Mroczyńskiemu i skarbnikowi Nowakowskiemu. Sprawozdanie komisji rewizyjnej zdał drh. Cichosz. Komisja rewizyjna znalazła wszystko w porządku jak najlepszym i prosi zebranych o udzielenie ustępującemu Zarządowi absolutorjum, co zostało przez zebranych jednogłośnie uchwalone.

Marszałkiem zebrania wybrano jednogłośnie drh. Pokorniewskiego, członka Zarządu Okręgowego, który został specjalnie delegowanym na walne

zebranie do Czerska. Marszałek zebrania powołał na sekretarza drh. Cichosza, na ławników drh.: Puczyńskiego i Fr. Packa. Przed wyborem Zarządu Marszałek wygłosił dłuższy referat na temat obowiązków członków Zarządu i poszczególnych członków towarzystwa, w pracy dla dobra tow., — nawoływał do wytrania przy sztandarze wojackim, na który się składało przysięgę, należy być przygotowanym na wszystko, gdyż wróg czuwa.

Przystąpiono do wyboru nowego Zarządu. Prezesem wybrano ponownie drh. Mroczyńskiego, zastępcą drh. Graneckiego, sekretarzem drh. Koniecznego, skarbnikiem Nowakowskiego. Ponieważ drh. Biliński propozycji na komendanta nie przyjął z tego powodu, że jest komendantem obwodowym i członkiem Zarządu Okręgowego, wybrano komendantem drh. Cichosza, zastępcą drh. Błocińskiego, referentem oświatowym drh. Ciupę.

Do komisji rewizyjnej zostali wybrani drh. Januszewski i Pacek, chorążym drh. M. Pacek, zastępcy drh.: Lewiński, Kalisz, Linda P. i Wałaszewski. Mężami zaufania zostali obrani: z pracowników kolejowych drh. Waśniewski, pocztowych drh. Szreiber, z fabryk drh. Wróbel, Szmagliński, Zdrowowicz, Gliński, Jan Matylewicz.

Druh prezes Mroczyński dziękuje za zaufanie i prosi o poparcie całego Towarzystwa, poczem okrzykiem na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej i odśpiewaniem Roty zakończono zebranie.

DZIAŁDOWO. (Zarząd Obwodowy.) Dnia 6. marca 1927 odbyło się w lokalu „Polonja" zebranie Towarzystw Powstańców i Wojaków powiatu Działdowskiego celem utworzenia Zarządu Obwodowego. Referat wygłosił druh Kamiński, sekr. Zarządu Okr. Tow. Powst. i Woj. w Brodnicy, poczem przystąpiono do wyboru Zarządu w skład którego weszli:

Druh F. Balewski z Działdowa, prezes; drh. Bucholc z Działdowa, sekretarz; drh. W. Preuss z Iłowa, komendant; Grząślewicz z Iłowa, zast. prezesa.

MĄTWY N. NOTECIĄ. (Zebranie Wojaków.) W lokalu druha Kuźniackiego odbyło się dnia 6-go lutego 27. r. miesięczne zebranie Tow. Powst. i Wojaków w Mątwach, które zagaił prezes druh Łukaszewicz krótkiem przemówieniem. Sekretarz druh Kuźniacki odczytał protokuł z Walnego zebrania, który jednogłośnie przyjęto. Również odczytał sekretarz rozkazy i komunikaty okręgu przy których wywiązała się krótka dyskusja. Uchwalono wziąć gremjalny udział w manewrach, które urządza Związek w okolicach Bydgoszczy. Następnie wręczył prezes zawodnikom marszu szlakiem Powstańca Wielkopolskiego nagrody i to druhowi Lewandowskiemu w marszu na przestrzeń Kruszwica—Inowrocław i druhom: Światała, Stangracki i Dębowski za marsz Inowrocław—Złotniki Kujawskie. Samo Towarzystwo otrzymało 2 dyplomy.

Na walny Zjazd Okręgu w Inowrocławiu wydelegowano Łukaszewicza, Kuźniackiego, Habra, Ign. Wesołowskiego, Burzyńskiego i Andrzeja Wesołowskiego. — Po odśpiewaniu „Roty" zakończył prezes zebranie hasłem „Wolność"!

GARCZYN. (Zabawa Wojaków.) Tut. Tow. Pow. i Wojaków urządziło w niedzielę dnia 27. II. br. na sali p. Borkowskiego przedstawienie amatorskie, połączone ze zabawą. Odegrano sztukę p. t. „Na wymiarze". Amatorzy pod przewodnictwem p. Fabisia, naucz. z Garczyna, wywiązali się bardzo dobrze ze swych zadań, za co im też ludność w sali wypełnionej po brzegi oklaskami podziękowała.

Ubolewania godne jest, że obywatele pozamiejscowi, pomimo licznych ogłoszeń, nie stawili się w takiej liczbie jakby się spodziewać należało. Spodziewamy się, że na przyszły raz ich także nie zabraknie.

SUMIN. (Z życia Tow. Pow. i Wojaków.) Ze zadowoleniem wspomnieć można o działalności Towarzystwa Powstańców i Wojaków, które w ostatnim czasie odznacza się wielką ruchliwością.

W niedzielę, dnia 20 lutego, urządziło Tow. Pow. i Woj. przedstawienie amatorskie. Przedstawieniem kierował umiejętnie i ku ogólnemu zadowoleniu referent oświatowy druh Armknecht, nauczyciel. Amatorzy wywiązali się ze swych zadań w zupełności. Publiczność Sumina i okolicy stawiła się gremjalnie na to przedstawienie, i hucznemi oklaskami podziękowała amatorom za ich trudy i mozoły.

Kierownictwo Tow. Pow. i Woj. znajduje się w dobrych rękach, to też można żywić daleko idącą nadzieję, że rozwój Towarzystwa jest zapewniony.

KONARZYN, pow. Kościerski. Dnia 20. lutego odbyło się w lokalu druha Muchowskiego w Konarzynach miesięczne zebranie tut. Tow. Powstańców i Wojaków. Po minionej zabawie zimowej omawiano też przedewszystkiem wynik tejże. Za niehonorowe zachowanie się podczas zabawy został jeden druh wykluczony, a dwom innym dostała się nagana. Przedstawienie amatorskie pod tyt. „Fatalna szafa" udało się, dzięki dobrej grze amatorów, znakomicie, o czem świadczyły i huczne oklaski publiczności. Postanowiono rozwinąć wśród obywatelstwa tut. silniejszą agitację, celem przysporzenia Tow. członków, by w dniu 3-go Maja tem okazalej mogło występować.

Dział urzędowy Tow. Powstańców i Wojaków

Najlepsi strzelcy Okręgu Grudziądzkiego Zw. Tow. Powstańców i Wojaków z 1926 r.

Niżej wymienieni strzelcy uzyskali z okazji zawodów strzeleckich w roku 1926, nagrody w formie medali strzeleckich i dyplomów.

Obwód Grudziądzki.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca	Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca
1. Szynwałd	Makowski Rajmund	Grudziąd miasto	Gajewski Jan
2. Mniszek (Rudnik)	Gębus Bronisław	13. „ dworzec	Kowalski Teodor
3. W. Wełcz	Lipiński Bronisław	14. Radzyn	Kath Jan
4. Swięte	Stiller Antoni	15. Gardeja	Sierczyński Józef
5. Okonin	Nowacki Józef	16. Słup	Górny Aleksy
	Dzikowski Franc.	17. Rogóźno-wieś	Suchodolski Franc.
6. Dusocin	Pachurka Antoni	18. Gruta	Łazarski Jan
	Nalaskowski Józef		Kloj Jan
7. Wiewiórki	Kostecki Bolesław	19. Plesewo-Szonowo	Chełmicki kpt. rez.
8. M. Tarpno	Perski Andrzej	20. Rywałd Szlach.	Leszczyński Franc.
9. Nowa Wieś	Stelmach Antoni	21. Łasin	Hütler Stanisław
10. Wydrzno	Wyrzykowski		Motylewski
11. Jankowice	Piątkowski Bronisław	22. Szembruk	Szajerka Bronisław
12. Grudziądz miasto	Kociniewski Hubert	23. Dąbrówka Król.	Ludwicki Stanisław

Obwód Świecki.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca	Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca
1. Jania Góra	Oparka Walery	Swiecie - miasto	Makowski Juljan
2. Grupa obóz	Jaśniak Wojciech	22. Polskie Łąkie	Drzycimski Aleksy
3. Przewodnik	Ryński	23. Serock	Gólnik Kazimierz
4. Korytowo	Kruczyński Jan	24. Terespol	Kruczkowski Wikt.
5. Jeżewo	Puchowski Franc.		Nowakowski Leon
	Krentzinger Roman	25. Zdroje	Mahlik Fran.
6. Swiekatowo	Składanowski B.	26. Król. Zalesie	Szesny Feliks.
7. Sucha	Nitka Franc.	27. Laskowice	Czaplewski Ign.
8. Lniano	Dembek Alojzy		Treder Jan
9. Czersk świecki	Friczka Ignacy	28. Lińsk	Jenta Konrad
10. Warlubie	Czerwiński Bron.	29. Osie	Zemka Stanisław
	Wiśniewski Paweł	30. Pruszcz	Onasz Jan
11. Łążek	Lesiński Józef	31. Lubiewo	Oparka Andrzej
	Karpus Juljan		Kufel Wincenty
12. Dubielno	Bielaszewski W.	32. Topólno	Kudowski Jan
13. Michale	Stefanowicz Józef	33. Sulnówko	Żurek Dyonizy
14. Bzowo	Kamiński Paweł	34. Lipińki	Mechliński Ignacy
15. Komorsk	Narloch Juljan	35. Rychława Tw. Góra	Hoffman Józef
	Wiśniewski Jan	36. Gruczno	Krzyżanowski Jul.
16. Przechowo	Andrzejewski Franc.	37. Łowin	Szneidrowski Józef
	Wachowiak Stan.	38. Górna Grupa	Michalski Tomasz
17. Lubania-Lipiny	Jaroch Antoni	39. Drzycim	Błażejewski Stan.
18. Bukowiec	Swoiński Maksym.	40. Przysiersk	Kierszkowski Szym.
19. Zielonka	Michalski Józef	41. Dólsk	Kujaczyński Marjan
20. Gacki	Grabowski Franc.	42. Fletnowo	Bartoszek Piotr
21. Świecie miasto	Piasecki Franc.		

Obwód Chełmiński.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca	Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca
1. Drzonowo	Szydłowski Wacław	8. Chełmno	Groszewski Franc.
2. Kokocko	Ornas Aleksander		Szwedowski Hieron.
3. Czarże	Ziółkowski Franc.		Hayka Leonard
4. Brzozowo	Sliwiński Bolesław		Krak Emil
5. Wałdowo Szlach.	Cybulski Władysław		Toczkiewicz Juljan
6. Robakowo	Ostrowski Edmund	9. Kijewo	Różycki Antoni
7. Łunawy	Jęczkowiak Jak		Szymborski Andrzej

Obwód Chełmiński.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca	Nazwa Towarzystwa	Nazwisko strzelca
10. Klamry	Kaczyński Władysław	14. Starogród	Marchlik Maksym.
11. Dąbrowa	Glińczyński Zygm.	15. Trzebcz	Ślaski Jan
	Rogalski Franc.	16. Unisław	Siemieniecki Jan
12. Małe Czyste	Małecki Franc.		Romanowski Franc.
13. Stolno - Rybieniec	Hoffmann Aleks.		

Program Zawodów strzeleckich na rok 1927 Okręgu Grudziądzkiego Zw. Tow. Powst i Wojaków.

Na rok 1927 został następujący **program zawodów strzeleckich** ustalony. Termin dla pojedyńczych Towarzystw może być przez Zarząd Okręgowy zmieniony tylko w wyjątkowych wypadkach i na podstawie dobrze umotywowanego wniosku Towarzystwa.

L. p.	Nazwa Towarzystwa	Data zawodów
	Obwód Grudziądzki	
1.	Dąbrówka Król.	22. V. 27.
2.	Szembruk	„
3.	Łasin	„
4.	Rywałd Szlach.	„
1.	Plesewo—Szonowo	6. VI. 27.
2.	Gruta	„
3.	Rogóźno wieś	„
4.	Słup	„
1.	Szynwałd	26. VI. 27.
2.	Mniszek (Rudnik)	„
3.	Wielki Wełcz	„
4.	Święte	„
1.	Okonin	29. VI. 27.
2.	Dusocin	„
3.	Wiewiórki	„
4.	Wydrzno	„
1.	Grudziądz - miasto	17. VII. 27.
2.	Grudziądz - dworzec	„
3.	Małe Tarpno	„
4.	Nowa - Wieś	„
1.	Jankowice	7. VIII. 27.
2.	Radzyn	„
3.	Swiecie - wieś	„
4.	Boguszewo	„
1.	Gardeja—Budy	4. IX. 27.
2.	Lisnowo	„
	Zawody Obwodowe	18. IX. 27.
	Obwód Chełmiński.	
1.	Chełmno - miasto	3. VIII. 27.
1.	Unisław	17. VII. 27.
2.	Czarże	„
1.	Lisewo	24. VII. 27.
2.	Kornatowo	„
1.	Kokocko	31. VII. 27.
2.	Starogród	„
1.	Stolno—Rybieniec	7. VIII. 27.
2.	Klamry	„
3.	Brzozowo	„
4.	Małe—Czyste	„
1.	Drzonowo	14. VIII. 27.
2.	Dubielno	„
3.	Pniewite	„
4.	Papowo—Biskupie	„

L. p.	Nazwa Towarzystwa	Data zawodów
1.	Kijewo	21. VIII. 27.
2.	Trzebcz	„
1.	Wałdowo Szlach.	28. VIII. 27.
2.	Robakowo	„
1.	Nowe Dobra	4. IX. 27.
2.	Łunawy	„
1.	Dąbrowa	11. IX. 27.
	Terminu zawodów Obwodowych nie ustalono.	
	Obwód Świecki.	
1.	Grupa (obóz)	8. V. 27.
1.	Dólsk	26. V. 27.
2.	Fletnowo	„
3.	Przysiersk	„
4.	Drzycim	„
1.	Górna Grupa	29. V. 27.
2.	Łowin	„
3.	Gruczno	„
4.	Rychława Tw. Góra	„
1.	Lipinki Nowskie	12. VI. 27.
2.	Sulnówko	„
3.	Topólno	„
4.	Lubiewo	„
1.	Jania Góra	19. VI. 27.
2.	Przewodnik	„
3.	Korytowo	„
1.	Jeżewo	3. VII. 27.
2.	Świekatowo	„
3.	Sucha	„
4.	Lniano	„
1.	Czersk świecki	10. VII. 27.
2.	Warlubie	„
3.	Łążek	„
4.	Dubielno	„
1.	Michale	24. VII. 27.
2.	Bzowo	„
3.	Przechowo	„
4.	Lubania Lipiny	„
1.	W. Komorsk	31. VII. 27.
2.	Bukowiec	„
3.	Zielonka	„
4.	Gacki	„
1.	Świecie - miasto	14. VIII. 27.
2.	Polskie Łąkie	„
3.	Serock	„

Obwód Świecki.

L. p.	Nazwa Towarzystwa	Data zawodów	L. p.	Nazwa Towarzystwa	Data zawodów
4.	Terespol	14. VIII, 27.	1.	Osie	28. VIII. 27.
1.	Zdroje	21. VIII 27.	2.	Pruszcz	„
2.	Nowe	„	3.	Lińsk	„
3.	Król. Zalesie	„	4.	Wiąg	„
4.	Laskowice	„		Zawody Obwodowe	11. IX. 27.

Zawody Okręgowe 25. IX. 1927.

Warunki strzelania dla Towarzystw Obwodu grudziądzkiego i świeckiego.

Odległość 100 mtr. tarcz 12-to pierścieniowa z głową, leżąc z oparciem, 8 strzałów z tego 3 próbne nieliczone z dowolnej pozycji — 40 punktów bez zera. Karabin Mauzera wzór 98. Strzał spóźniony lub zerwany liczy za oddany.

Warunki strzelania dla Towarzystw Obwodu chełmińskiego.

Odległość 150 mtr, tarcz 12-to pierścieniowa z głową, leżąc z wolnej ręki, 8 strzałów z tego 3 próbne nieliczone z pozycji dowolnej — 40 punktów bez zera. Karabin Mauzera wzór 98. Strzał zerwany liczony za oddany.

Wzór tarczy i metryki strzeleckiej pozostaje tak, jak podano w zarządzeniu okręgowem Nr. 12. z dnia 9. IV. 1926.

Wogóle zwraca się uwagę na powyższe zarządzenie okręgowe, w którem ustalono sposób zorganizowania zawodów strzeleckich, obliczenia wyników jak również wypełnienia metryk strzeleckich.

Adresy Towarzystw Powstańców i Wojaków Okręgu Grudziądzkiego.

Obwód Grudziądzki.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko odbiorcy korespondencyj	funkcja w Towarz.	Miejsce zamieszkania	Poczta
Boguszewo	Kęsik	prezes	Boguszewo	Boguszewo
Dąbrówka Król.	Szczepaniak	„	Salno	Salno
Dusocin	Kraiński	„	Zielone Pole	Mokre
Grudziądz — miasto	Baranowski	„	Grudziądz	Kwiatowa 8
Grudziądz — dworzec	Kubert	„	„	Dworzec
Gardeja — Budy	Zieliński	„	Szembruczek	Szembruk
Gruta	Stachowiak	sekretarz	Gruta	Mełno
Jankowice	Makowski	prezes	Jankowice	Jankowice
Lisnowo	Makowski	„	Karolewo	Lisnowo
Łasin	Motylewski	sekretarz	Łasin	Radzyńska
Małe Tarpno	Bona	prezes	M. Tarpno	M. Tarpno
Mniszek (Rudnik)	Piasecki	„	Mniszek	Mniszek
Małe Szczepanki	Walczak	„	M. Szczepanki	Łasin
Nowa — wieś	Bąkowski	„	Nawa-wieś	Grudziądz
Nogat	Szmidt	sekretarz	Nogat	Nogat
Okonin	Karliński	„	Okonin	Mełno
Plesewo — Szonowo	Klejna	prezes	Plesewo	Plesewo
Rywałd Szlach.	Lamparski	„	Rywałd	Rywałd
Rogóźno — wieś	Guziński	„	Rogóźno-wieś	Rogóźno-wieś
Radzyn	Olszewski	sekretarz	Radzyn	Rynek 26
Tuszewo	Lewicki	prezes	Sadowo	Tuszewo
Swiecie, — wieś	Buczkowski	„	Swiecie-wieś	—
Swięte	Gumowski	„	Łasinka	Plesewo
Szynwałd	Watkowski	„	Szynwałd	Szynwałd
Szembruk	Korpys	sekretarz	Szembruk	Szembruk
Słup	Górny	prezes	Słup	Słup
Wiewiórki	Jagodziński	„	Dębiniec	Dębiniec
Wielki Wełcz	Czapiewski	„	W. Wełcz	W. Wełcz
Wydrzno	Kopański	„	Wydrzno	Wydrzno
Zielnowo	Czerwiński	„	Zielnowo	Dębiniec

Obwód Świecki.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko odbiorcy korespondencyj	funcja w Towarz.	Miejsce zamieszkania	Poczta
Bukowiec	Gabrych	prezes	Bukowiec	Bukowiec
Bzowo	Niedzielski	,,	Bzowo	Warlubie
Czersk — świecki	Pająkowski	sekretarz	Kwiatki	Osie
Dólsk	Hermann	,,	Dólsk	Drzycim
Dubielno	Maciejewski	prezes	Dubielno	Dubielno
Drzycim	Ratkowski	,,	Drzycim	Drzycim
Górna Grupa	Kruczkowski	sekretarz	Górna Grupa	Górna Grupa
Gruczno	Motylewski	prezes	Gruczno	Gruczno
Grupa	Jaśniak	prezes	Grupa	Grupa
Jeżewo	Kolańczyk	,,	Jeżewo	Jeżewo
Jania-Góra	Wojtacki	,,	Jania Góra	Swiekatowo
Korytowo	Krzyżanowski	sekretarz	Turzyńki	Korytowo
Król. Zalesie	Suchalski	,,	Król. Zalesie	Świekatowo
Lubiewo	Andrzejewski	prezes	Lubiewo	Lubiewo
Lubania-Lipiny	Krauzewicz	,,	Lubania-Lipiny	Swiekatowo
Lińsk	Kęsik	,,	Liński	Śliwice
Laskowice	Koczorowski	,,	Laskowice	Laskowice
Lniano	Milczewski	sekretarz	Lniano	Lniano
Lipinki Nowskie	Kowalski	prezes	Lipinki Nowskie	Lipinki Nowskie
Łążek	Mielewski	,,	Łążek	Łążek
Łowin	Klein	,,	Łowin	Pruszcz
Michale	Strumpf	,,	Michale	Michale
Nowe	Piątkowski	sekretarz	Nowe	Nowe
Osie	Kitowski	sekretarz	Osie	Osie
Polskie Łąki	Napiątek	,,	Polskie Łąki	Korytowo
Przysiersk	Jurkiewicz	,,	Przysiersk	Przysiersk
Przewodnik	Grabau	prezes	Przewodnik	Przewodnik
Pruszcz	Ciechański	sekretarz	Pruszcz	Pruszcz
Przechowo	Żądłowski	prezes	Przechowo	Przechowo
Swiecie	Chruściński	,,	Świecie	Rynek
Sucha	Pokora	sekretarz	Sucha	Sucha
Serock	Papenfus	prezes	Serock	Serock
Sulnówko	Żurek	sekretarz	Sulnówko	Sulnówko
Sierosław	Zieliński	,,	Sierosław	Drzycim
Swiekatowo	Skiachanowski	prezes	Swiekatowo	Swiekatowo
Terespole	Folgowski	,,	Terespole	Terespole
Topolno	Piotrowski	sekretarz	Topolno	Topolno
Rychława, Tw. Góra	Biały	prezes	Rychława	Twarda Góra
Warlubie	Stobba	,,	Warlubie	Warlubie
Wielki Komorsk	Piątkowski	,,	W. Komorsk	W. Komorsk
Zdroje	Szwaracki	prezes	Trzebciny	Łążek
Zielonka	Narloch	sekretarz	Zielonka	Małe Gacno
Gacki	Ginter	,,	Gacki	Drzycim

Obwód Chełmiński.

Nazwa Towarzystwa	Nazwisko odbiorcy korespondencyj	funkcja w Towarz.	Miejsce zamieszkania	poczta
Brzozowo	Harych	sekretarz	Watorowo	Kijewo
Chełmno	Głazik	"	Chełmno	Hallera 3.
Czarże	Swiniarski	"	Czarze	Dąbrowa
Dubielno	Redmerski	prezes	Dubielno	Wrocławki
Dąbrowa	Semrau	"	Dąbrowa	Dąbrowa
Drzonowo	Gołębiewski	"	Drzonowo	Lisewo
Kornatowo	Buczkowski	"	Kornatowo	Kornatowo
Kijewo	Szulc	"	Napole	Trzebczyk
Klamry	Szarafiński	sekretarz	Klamry	Chełmno
Kokocko	Karczewski	"	Różnowo	Kokocko
Lisewo	Kobędza	prezes	Lisewo	Lisewo
Łunawy	Zaremba	"	Wabcz	Małe Czyste
Małe - Czyste	Kostrzewski	sekretarz	Zakrzewo	" "
Nowe Dobra	Ossowski	prezes	Nowe Dobra	Górn.-Wymiary
Pniewite	Grędzicki	sekretarz	Pniewite	Kornatowo
Robakowo	Westwalewski	komendant	Robakowo	Gorzuchowo
Starogród	Wiecki	prezes	Starogród	Starogród
Stolno - Rybieniec	Brzeziński	"	Rybieniec	Stolno
Trzebcz	Odrowski	"	Trzebskie Pole	Trzebczyk
Unisław	Majewski	sekretarz	Unisław	Unisław
Wałdowo Szlach.	Donarski	prezes	Wałdowo Szlach.	Wałdowo Szl.

ADRES:
Obwodu grudziądzkiego: prezes Beranowski, Grudziądz. ulica Kwiatowa 8.
Obwodu świeckiego: sekretarz Jankowski, Świecie — Starostwo.
Obwodu chełmińskiego: sekretarz Głazik, Chełmno, ulica Hallera 3.

Wyciąg z Zarządzenia nr. 3 Zarządu Okręgu Grudziądzkiego Zw. Tow. Powst. i Wojaków z dnia 21. III. 26 r.

Pochwały. Za zorganizowanie manewrów wojackich udziela się niniejszem pochwałę Towarzystwu Powst. i Wojaków w Okoninie a w szczególności inicjatorom tych ćwiczeń druhowi prezesowi Nowackiemu oraz komendantowi Lipskiemu.

Panu Majorowi Kępińskiemu, oficerowi P. W. 64. p. p. wyrażamy tą drogą serdeczne podziękowanie za współudział w organizowaniu powyższych manewrów.

Zarządowi Obwodu chełmińskiemu udziela się pochwałę za przeprowadzenie w dniu 27. lutego „Marszu Bojowego“ sekcjami na przestrzeni 20 klm.

Zarządowi Towarzystwa Powst. i Wojaków w Laskowicach udziela się pochwałę za podjętą inicjatywę w kierunku zbudowania własnego domu w Laskowicach i pełną poświęcenia pracę na niwie wojackiej i społecznej wogóle.

Udziela się pochwałę obecnemu Zarządowi Towarzystwa Powst. i Wojaków Rychława, Twarda - Góra, a przedewszystkiem ich prezesowi druhowi Białemu, który w krótkim czasie swego urzędowania, przez pełną poświęcenia pracę na niwie społecznej i wojackiej, skierował Towarzystwo na realne tory i ku rozwojowi. W przeciągu pół roku bowiem zakupiło powyższe Towarzystwo, dzięki staraniom prezesa Białego, sztandar i przystąpiło do budowy strzelnicy. Ponadto jest druh Biały inicjatorem manewrów wojackich, odbyć się mających w kwietniu b. r. w Nowem i okolicy, a które zapowiadają się imponująco.

Popieranie „Strażnicy Bałtyckiej“. Zarząd Okręgowy stwierdza niniejszem, że poszczególne Towarzystwa Okręgu grudziądzkiego albo wcale albo też nie dostatecznie popierają własny swój organ, jakim jest „Strażnica Bałtycka“. Zwraca się wobec tego uwagę, że tylko za pomocą poparcia wszystkich Towarzystw naszego Okręgu „Strażnica Bałtycka“ sprosta swemu zadaniu i utrzyma się jako jedyne czasopismo wojackie Związku Tow. Powst. i Wojaków na terenie D. O. K. VIII. Apelujemy wobec tego do Zarządów poszczególnych Towarzystw, by ze swej strony zachęcały członków do jaknajliczniejszego abonowania „Strażnicy Bałtyckiej“.

W O L N O Ś Ć.

(—) **J. Andrzejewski**
sekretarz Okr.

(—) **J. Goga**
Kpt. rez. i prezes Okr.

(—) **E. Olszewski**
Por. rez. i komendant okręg.

HUMOR

Trafna odpowiedź.

Profesor: — Głupiec stawia więcej pytań, niż mędrzec może odpowiedzieć.

Student: — To nic dziwnego, że tylu nas przepada w egzaminie.

W Redakcji.

— Co pan przyniósł?

— Wier... wiersze...

— Czemuś pan taki wystraszony?

— Kosz zobaczyłem! Odsuń go pan z łaski swej, panie redaktorze.

Po podatek.

Do pana Iksińskiego przyszedł egzekutor podatkowy.

— Co? — woła p. Iksiński — w dniu moich imienin przychodzisz mnie pan fantować?

— Imieniny? A to w takim razie przyjdę jutro; może pan dziś jeszcze dostanie podarki...

Między łgarzami.

A: — Jakeśmy robili wyprawę do bieguna północnego, aż nam płomienie u pochodni pozamarzały, tak było zimno.

B: — A jakeśmy wyprawili się na południu do zwrotnika, tośmy kurom kawałki lodu dawali do połykania, gdyż inaczej znosiły jaja na twardo ugotowane.

Odpowiedzi Redakcji

Druh Kuźniacki, sekr. Tow. Pow. i Woj. Mątwy. Sprawozdanie z lutego umieściliśmy. Sprawozdanie z zebrania stycznowego natomiast jest już przestarzałe, wobec czego nieumieszczamy. Pozatem był list niedostatecznie opłacony i musieliśmy dopłacić 40 groszy.

Od Wydawnictwa

F-a Jan Sadowski w Grudziądzu, ul. Pańska 10. Z końcem ub. roku otworzono nową placówkę polską, mianowicie skład bławatów p. Sadowskiego z Łasina znanego i cenionego kupca, który wykupił firmę z rąk niemieckich. O nabycie obecnie przez p. Sadowskiego posiadanego sklepu ubiegali się żydzi, i tylko dzięki usilnym zabiegom p. Sadowskiego przeszła placówka w ręce polskie, a nie w ręce żydów. Zwracając uwagę na ogłoszenie firmy Jan Sadowski w niniejszym numerze, polecamy firmę naszym czytelnikom.

Koniec części redakcyjnej.

Wydawca: Zarząd Okręgowy Towarzystw Powstańców i Wojaków w Grudziądzu.
Redaktor odpowiedz. Tadeusz Ziółkowski w Grudziądzu.

Drukiem Zakładów Graf. W. Kulerskiego w Grudziądzu

W tut. rejestrze Towarzystw Nr. 25 zapisano: Kasa Pogrzebowa Towarzystwa Powstańców i Wojaków Okręgu starogardzkiego w Starogardzie. Statut uchwalono 7.8.1926 r.

Do zarządu należą: Jan Weinert ze Starogardu
Grzegorz Biliński z Czerska
Tomasz Pokorniewski z Kocborowa
Florjan Zarzycki z Tczewa
Władysław Bączkowski ze Starogardu.

Starogard, dnia 11 marca 1927

Sąd Powiatowy

